

For Sjæmmet.

Et Tidsskrift for nyttig og underholdende Læsning.

5te Aarg.

Den 31te Januar 1874.

No. 2.

Levnetsvisdom.

Det er en Regel for Kristendommen,
Som os er givet af Gud:
Ei tusinde Pund fik du eftergivet, —
De hundrede Penge maa stettes ud.

At tage Alt i den bedste Mening
Er og en kristelig Kunst,
Som er en Kjærlighedens Forgrening
Dg skjærmer den yndige Vennegunst. —

Min Næstes Hjerte har skjulte Tanker
Dg mangel en lønlig Krog,
Eg jeg, som med ham paa Veien vander,
Kan lidt ei tyde det dunkle Sprog.

Hans Ord og Gjærning jeg vil bedømme;
Hvor ofte feiler jeg der
Dg vredes for det, jeg burde berømme,
Dg jubler paa Skinnets fristende Skjer!

Da gaar jeg i Løndom med ham i Nette
Dg pincer mit eget Brøst;
Men kan med Uadsfyldning jeg ren ham tvætte,
Da bliver hans Billede atter lyst.

Dg kan jeg stille mit Hjertes Klager
Da blive broderlig varmt,
Da just den stikkende Torn jeg drøger
Ud af min egen saarede Barm.

Alt Bage

—eller—

Skolelæreren i Minnesota.

En original norsk-amerikansk Fortælling

af

N. S. Gaæfel.

Ernie Assnit.

Olvind Gaakonsen, Mrs. Johnsen og hendes Datter.

Da Alf havde sat sin igjæn, fortalte gamle Petter Følgeren: "Johnsen var en Broder af Olvind Gaakonsens afdøde Kone; men en Kjøbmand hjemme i Norge, ser du, havde engang overtalt hans Fader til at lade Gutten blive hos ham i Byen. Her fik han gaa paa den bedste Skole, og hans Velgjører — som man kalder det — som selv ingen Sønner havde, vilde, at han skulde blive Kjøbmand, men han havde bedre Lust til Søen og blev med Tiden Skibskaptein. Da ægtede han Kjøbmandens Datter — Mrs. Johnsen, ser du —; men efter nogle Aars Forløb begyndte han at blive saa uheldig, at det ene Uheld fulgte paa det andet for det Skib, han førte. Under den store Pengekrise i Europa — i 1857 tror jeg det var — gif hans Svigerfar er fallit og døde strøg efter. Hans Svigermoder og hans Kones eneste Søster var døde nogle Aar før — jaaledes har jeg fortaet, hvad jeg har hørt —, men nok er det, at hendes Fader gif fallit, og alle hendes nærmeste Slægtninge døde. Imidlertid havde de mange Uheld gjort ham træt og fjed af Søen, og da ingen Skibsreder mere ønskede at overlade sit Skib til en saa uheldig Fører, kom han herover og kjøbte Land ved Siden af Olvind Gaakonsens efter sin Søsters Tilskyndelse — Astrid, Olvinds Kone, levede paa den Tid, ser du; det er ikke endnu to Aar, siden hun døde. — Efterat han havde betalt Landet, havde han endnu saa mange Penae tilovers, at han kunde leie sig en Tjenestegut det første Aar, og fik da opdyrket omirent tyve Akres; men, da han ikke længere havde Mæd til at leie Hjælp, gif det kun daarligt for ham, og han blev nok ikke heldigere som Farmer, end han havde været som Skibsfører. Da han havde været her et Par Aar, blev han syg, og inden han døde, solgte han sit Land til Olvind Gaakonsen paa den Betingelse, at denne skulde føde og flæde hans Enke, jaalænge hun levede, det vil sige, lade hende blive

boende i deres lille Rybgaarhæs, og bringe til hende tilstræffelig Brændsel og allelags Fornødenhedsartikler ifølge den ensorne Kontrakt, hvor alt det, hun skal have, staaer nøiagtigen optegnet, og desuden skulde han udbetale deres Datter og eneste Barn 100 Dollars, forat hun kunde anvende dem til derfor at lære noget Nøttigt, hvormed hun siden kunde tjene sit Livsopphold. Johnsen skulde nok allerede Givind nogle Penge og tænkte vel, at han efter Omstændighederne ikke paa nogen bedre Maade kunde give dem det daglige Brød, eller maaske Mrs. Johnsen tænkte saaledes dengang. Jeg tror vist, at de havde været bedre fjerne, om de havde solgt Landet, toget, hvad der kunde blevet tilovers, og sløttet ind til en af Byerne med den Forsikring i sit Hjerte, at han, som søder Fuglene og flæder Græsset, ogsaa vilde sørge for dem; men derisom de havde saa liden Tiltro til Gud, var det visseelig til deres sande Vel, at Kjædet fik soie derfor. Da i den første Tid, efterat Johnsens var komne herover, kunde jeg ikke mærke Andet end at de i alle Stykker var ligesaa vordeligindede, som Folk i Almindelighed er. Men nu har Gud taget dem i Korsets Skole og oplært dem i sin Kundskab og Erkjendelse, saa at det er en Glæde at komme sammen og tale med dem, især dersom man kunde være dem til nogen Hjælp eller Tjeneste. Jeg har undertiden laant dem Bøger, men Givind levner dem vel ikke megen Tid til at læse."

"Men", afbrød Alf ham, "Givind har altsaa slet ingen Ret til at fordre nogen Tjeneste af dem for det, som han skal yde dem; thi det har han forpligtet sig til at gøre for deres Land, som han fik. Betaler han dem da særskilt, fordi de nu trækker for ham fra den tidlige Morgen til den tidlige Aften, næsten dræber sig selv ved overanstrengende Arbejde og til Tak derfor bliver behandlede værre end Hunde?"

"Betaler dem særskilt", gjentog den Gamle, idet han langsomt rystede paa Hovedet. "Nei desværre, Givind er nok ikke den Mand. Alle Mennesker kjender ham fra en anden Side, og du ogsaa. Thi, som du sagde for lidt siden, han praler selv af sine egne Udyder og Vaster, og sjønt han giver dem et penere Navn, kan det dog ikke kaldes at bagtale ham, om Andre ogsaa taler derom, men kalder Barnet ved sit rette Navn. Givind Haakonsen vil, at Gjerrighed skal kaldes Sparommelighed og tro Forvaltning; at Ubarmhertighed skal kaldes Kjæthed og Dgthighed, og at det Onde skal kaldes Godt; men det er vor Kristnpligt at vidne derimod, at ikke Synden altsom frækt skal saa stille sit Hoved op midt i Menigheden. Nei, du, hun har aldrig betalt dem det, som han i Kontrakten har forpligtet sig til, langt mindre noget Særskilt. Men i den første Tid, mens de endnu boede i sit eget Hus og Astrid levede, havde de det dog meget, meget bedre end nu."

"Hvorfor blev de da ikke boende der, som de har Ret til?"

"Jo, det skal jeg sige dig. Astrid fulg'e strog efter sin Broder, og i den sidste Tid, hun laa syg, overtalte Givind, ved sine Bønner og Taarer, Mrs. Johnsen til at slutte hen til ham. Hun havde Medynk med ham, troede, at det var hendes Kristnpligt og tænkte ikke Andet, end at hun kunde flygte tilbage igjen, naar hun vilde. Men Givind var lumskere end saa; da han mærkede, at det ikke blev Andet end

Døden med Astrid, skændte han sig at bortleie Johnsens forrige Hus til nogle Nøkkommere, som strog flyttede ind. Saaledes bestæber han sig for at gjøre stik imod vor Herres og Frihers Befaling, betaler Godt med Ondt istedetfor Ondt med Godt og undertrykker Enker og Faderløse istedetfor at beskytte dem. Emma har heller ikke faaet sine 100 Dollars udbetalt. Lidt har hun vel faaet; thi hun var i Byen en kort Tid for at lære at klippe og tage Maal eller lære Stræddersom — hvad de nu kalder det; men hun maatte forlade Byen igjen, inden hun var udlært, for Moderen kunde ikke undvære hende, tænker jeg. Det er vel ogsaa, foruden Gudsordet, deres eneste Glæde og Hygge i Livet, at de kan være sammen og hjælpe hverandre at være Korset; thi siden Astrids Død har Givind brugt dem som Slaver. Dersom de var fødte og opdragne paa Landet og fra Barnsben af vant til Saadant, vilde det ikke være saa haardt for dem, ser du, sjønt det maatte kaldes et Slaveri for Enhver, saaledes som han driver og plager og stjænder paa de stakkels Mennesker; men for Johnsens, som er vant til noget ganske Andet og Bedre, er det et grueligt Slaveri. Dette vil Givind dog ikke erkjende; han vil ikke engang vide af det gamle Ordsprog, at Vanen er en anden Natur. "Hvad det ene Menneske kan gjøre, kan det andet velkafte Menneske ogsaa gjøre", siger han."

"Ja, de, som vil blive rige, falder i mange Fristelser og Snarer, lærer Skriven os, og disse Ord har Givind Haakonsen vistnok ikke taget tilhjerte endaa, det bevidner hans egne Ord og Gjæringer kun altfor tydeligt. Men, kjære, Amerika er dog ikke lovløst, om det end kaldes et frit Land; en saadan grov Uretferdighed maatte man dog kunne saa Bugt med."

"Ja, ser du, det er lettere sagt end gjort. Min Søn Johannes, som du ved bor hidenfor Givind, han er Mrs. Johnsens lovlige B. Knytt og har ofte talt deres Sag for Givind. Han har ogsaa undertiden tænkt at gjøre Mere, men ikke vidst rigtigt, hvad han helst skulde gjøre. Han har tænkt at forebringe Sagen for Menigheden, og hvis ikke det hjalp, saa for Dorigheden. Men du ved, at Enhver nødvendig vil ligge i aabenbart Fiendskab med sin nærmeste Nabo, og desuden har Dommeren, som Johannes engang privat har henvendt sig til om denne Sag, ingen videre Lyst til at tage sig af den. Derfor har Johannes bedet Præsten om at tale med Givind og forsøge, om han kunde formaa ham til at lade sig nøie med, at de forrettede alt det Arbejde, som foreskalder inde i Huset; thi derved vilde de blive befriede fra det, som falder dem tungest. Dersom de selv vilde fremkomme med Klage over den Behandling, de nyder, vilde det nok fremsthynde Sagen, men Ingen har hørt dem beklage sig derover med et eneste Ord; og dette anfører ogsaa Givind til sit Forsvar, sjønt Enhver, som har lidt Fornuft og menneskelig Følelse, kan indse, hvor haardt det maa være for dem at blive drevne ud til tungt Markarbejde og om Vinteren til andet grovt Udearbejde i Kulde og Sne med daarlige Klæder og endnu daarligere Skoer, og saa oveni på blive tiltalte og behandlede værre end Hunde. Mrs. Johnsens Helbred har nok allerede lidt meget derved, og jeg antager, at Emma havde henvendt sig til Johannes af den Grund, hvis hun ikke havde kjendt ham saa godt og vidst, at han alligevel vilde

gjøre sit Bedste for dem — Jeg fik ogsaa engang en god Anledning til at tale med Sivind om Johnsens og lod den ikke gaa ubenyttet forbi, kan du skjønne; thi vi er jo Medbrødre i Menigheden, og Herren har befaleet os, at man skal overbevise sin Broder, forat man ikke skal komme til at bære Synd for hans Skyld. Vi begyndte med at tale om Aager og Pengegjærighed og sluttede med at tale om Ubarmhertighed og om Johnsen. Han sagde blandt Andet, at Forholdene var ganske andre her i Amerika end i Europa. Jeg foreholdt ham da, at Gud ikke havde talt sit Ord fra først af i Europa, men i Asien, og at det gjaldt ligesaa vel for Amerika som for nogen anden Verdensdel, saa vist som Gud er en Herre og Konge over Amerika og Europa og al Skabningen paa Jorden og i Himmelen. Da vi talte om Johnsen, sagde han, at de kun havde godt af at bestille Noget. Ja, sagde jeg. Vedtagang er Djævelens Hovedpude, og den, som vil arbejde, skal heller ikke æde; men der er Forskjel paa Arbejde og Forskjel paa Folk, ligesom der er Forskjel paa Dyr. Du ved, at en Kat ikke kan gjøre samme Tjeneste som en Hest; du ved ogsaa, at en Hest, som er skiftet til at løbe hurtigt og kun vant til at gjøre Tjeneste som Stadshest, ikke er skiftet til tungt Gaardsarbejde, sagde jeg. Saaledes er det ogsaa med de forskjellige Mennesker. Johnsen er anderledes tilbavte og oplærte end vi og vore Lige, og det er ligesaa urimeligt at drive dem saaledes i tungt Arbejde, som at ville tvinge en gammel Arbeidshest til at blive en Hurtigløber. Saa kunde de jo kun sige "Nei" rent ud, sagde han. Det vilde vel ikke være godt for dem, mens de er saa afhængige af dig, sagde jeg. Men om de er villig til at gjøre, hvad de kan, og heller vil taale og lide, end de vil søge sin Ret ad Lovens Ret, saa er det dog lige stngt og urigtigt af dig; thi du ved, at du efter Kontrakten ikke har Lov eller Ret dertil. Saa forsøgte jeg at trænge endnu haardere ind paa ham ved Hjælp af Guds Ord og overbevise ham om den Uret og Synd, han begaar.

"Tror du da, at det, du sagde, havde nogen god Virkning?"

"Nei, jeg frygter, at Pengebegjærigheden er for stor. Men — det er desværre ikke Sivind Haakonson alene, som er begjærlig efter Penge og Guds. Det er vist den almindeligste Synd og Last i Amerika. Jyllisternes Afgud hed Dagon og Moabitternes Baal, men denne her hader Mammon. — Frelseren siger: "I kan ikke tjene to Herre, Gud og Mammon." Men Verden siger: "Jo, vi vil", og Djævelen siger: "Ja, det lader sig godt gjøre." Saa bliver Mammon tjent og Gud tilsidefat."

"Desmere maa vi glæde os over de Pengebidrag, som bliver hdede til kirkelige Diemed; thi eftersom Guds Ord læres purret og rent blandt os, har vi den bedste Grund til at haabe, at Vore ikke yder sine Pengebidrag for derved at blive forligte med Gud og salige, men, i en ret Tro til Guds Værd og Næstens Bedste. — Da Sivind tænker jeg, at han slet ikke tilfulde kan sætte sig ind i, hvormeget Johnsen lider under hans Aag. Jeg er vis paa, at, der som han vilde bede eller spørge dem om at gjøre det, han vil have gjort, eller bruge nogen Hæslighed mod dem, vilde det lette dem Byrden betydeligt; thi at blive kommanderet,

jaget, drevet og skjændt paa af en saadan Grobian, det saarer ethvert Menneske, nedtrykker Sindet og gjør Arbejdet og Sjælvdi, hederne meget tungere. Men at han vil dræbe dem for Tiden ved saadant Arbejde, som er for tungt for dem, og ved ikke at give dem de nødvendige Klæder til at holde Kulde og Væde ude, det er sælt at tænke paa."

Ud paa Astenen, da de Alle sad i en fortrolig Klynge, spurgte Nils om Alf kunde digte Vers paa staaende Fod.

"Nei, det kan jeg nok ikke."

"Men du har dog hørt Tale om Stæb."

"Ja, det har jeg, og paa mine lange Fodvandring har jeg ogsaa undertiden forsøgt at digte og synge paa engang i Stæb, naar Ingen hørte paa mig."

"Saa kan du nok da. Skal vi forsøge?"

"Nei, det nytter nok ikke."

"Nei jo", bad Petter Bergstos, "forsøg kun. Nils er ganske slink, og Intet duer usørgt, ved du."

"Ja", sagde Alf, "jeg har ofte ønsket at faa høre noget Saadant, og dersom jeg kunde faa det til at gaa, fik jeg jo derved mit Dasse opfyldt. Velan, jeg kan forsøge:

Na her i Visten er plenti Land, — du men her er Hesten og Kraft hos Mand — nu og Peng' forresten saa tykt som Sand det verri besten, man have kan. :;

Hi, hi, jeg blev næsten lurt med den sidste Linie."

Saa begyndte Nils:

"Jeg bor i Vesten, en Vestens Mand, — du men tror forresten, man have kan — nu langt b'er af Præsten, at høre han end Kraft som Hesten og Peng' som Sand." ;:

"Det gif jo bra saalangi", sagde Samlingen og smaa-lo. "Begynd igjen, Skolemester."

Alf:

"Men her er Mange, som kun vil prange, vil Guds erlange og Penge fange. Der, som er ædelt og skjont og godt, men ei æd-æbelt, er dem til Spot." ;:

Nils:

"Ja vist er Mange for Bøger bange, vil heller prange med Penge mange og elise Raahed og Uforstand. Det er en Grovhed fra Bildmands Land." ;:

Alf:

"For Sjælens Arbej har de ei Sands, — du de ser kun en Vei og Rigdoms Glands — nu og bryr sig vist ei om Skjønheds Krands, "E' lil' in' Sligt, nei", si'r rige Hans." ;:

Nils:

"At det er ilde, jeg negter ei, — du For Rigdom vilde dog neppe jeg — nu gi' mindste Silde, naar dermed ei det Naa og Wilde maa gaa sin Vei." ;:

Med saadant Skjemt og Alvor tilbragtes Astenen i Petter Bergstos Stue.

Da Alf den næste Dag kom til Kirken, var Præsten allerede ankommen. Denne anmodede ham nu i Alles Paahør om at gjøre Tjeneste som Kirkesanger, hvortil han

svarede, at han aldrig før havde været Kirkefanger, men var villig til at tjene Gud og Menigheden med de Evner og Gaver, han havde faaet, derfor skulde han forsøge at gjøre det saa godt, han kunde. Det gik ogsaa meget godt, og Alle var enige i, at den nye Skolelærer vist var en slyng og dugtig ung Mand og saa godt ud. Han havde nu været her i over fem Uger, saa at Alle havde hørt tale om ham, men de fleste vilde gjerne vide lidt mere. Der var Mange, som gjerne vilde vide, om han var gift eller ugift, og om han havde rige eller fattige Forældre. Og for yderligere Sikkerheds Skuld kom mere end En efter endt Gudstjeneste hen for at hi se paa ham, og spurgte da ogsaa blandt Andet, om han var gift, om hans Forældre levede, og hvoraf de levede. Han var af Naturen aaben og ligefrem, derfor svarede han paa det første Spørgsmaal Nei, paa det andet Ja, og paa det tredje, at hans Forældre boede i Norge, havde der en Gaard og maaske Lidt til at leve af; men paa samme Tid tænkte han mere paa Prædikenen, han hørte hert, end paa de Spørgsmaal, man gjorde ham. Præsten havde talt over Parabelen om Kongesønnens Bryllup og forholdt sine Tilhørere, hvor afskyelig og gruelig en Ting al Synd og Djævelens Væsen og Gjerninger er; derefter havde han i Jesu Navn indbudt alle sine Tilhørere til at komme til Kongesønnens Bryllup med den Forsikring fra Herren, at de Alle, Altsammen skulde være velkomne, saa at de nu ikke of Verdensfjærlighed eller Udbøjsædighed maatte forsmå Indbydelsen. Ihdet koster Sjæls og Legems evige Fortabelse; men Gude Rige paa Jorden staar aabent, og Alle, som hører Gude Ord rent og ient, bliver derved for ramme Alvor indbudt til at komme derind. Derfor skulde de kun komme nu og uden nogen Forhaling vende sig fra Synden til Gud, ydmyge sig, tage Bryllupsklædningen paa og ikke lade sig afholde derfra af Kjød og Blod, som synes, at deis eget bestrittede Klædebon er godt nok. — Og Alf Broge glemte sig over sin Indbydelses Vished og takkede sin Frelser for den, mens han var inderlig bedrøvet og skamsfuld over at han saalænge havde forsmået og foragtet denne Indbydelse og søgt at finde en anden Vej til Guds Rige.

Da Gudstjenesten var tilende og Præsten havde mindet Menigheden om Værdet, som skulde afholdes den næste Dag, vendte han sig til Alf og spurgte, om han vilde følge med til Civiind Haakonien; thi paa Grund af Uføret havde han ikke kunnet naa hjem til Olaf Barli, men maatte tage ind til Civiind for denne Gang. Efterat de var komne derhen og havde spist, faldt Taleren paa forskjellige Ting. Præsten vilde opmuntre Civiind som den ripeste Mand i Roden til at substituere dugtigt til Menighedskolen og virke for, at de kunde beholde Alf Broge som Kirkefanger; men Civiind vilde helst komme bort fra dette Emne og begyndte at tale om Slaveriet. Præsten maatte holdt sig til det, som Gudsvordet staar om Slaveriet, thi Civiind talte om Standen, men tænkte især paa Misbrug og det varede ikke længe, inden han var saa slyng, at det fegte i ham. Han kunde ikke stjerne jaade han, hvorledes stiftelige Fjælk, som var fødte i et frit Land, kunde se eller lære, at det noaenunde havde været kristne Mennester tillodt at holde Slaver, det bred jo ganske og aldeles mod Kristensfjærlighed og mod Kristendommens Aand i det Hele

toget. Emma Johnson, som stod ved Bordet og sadskede Sigtstiet, kunde ikke bare sig for at trække paa Smilet og enise i sit lille Sind, at Civiind dog vilde tage sine egne Ord til Hjerte, siden han nu ikke vilde gjøre saa med Skriftens. Men Præsten saade: "Du maa ikke tage det paa den Maade, Civiind! Naar vi taler om Kristendom, taler vi ikke om borgerlig Frihed; thi Gud giver Nogle mere og Andre mindre Frihed, eftersom han finder det tjenligt for Enhver. Og naar vi taler om Aand, maa vi prøve den efter Ordet; thi der er mange Slags Aander inden Kristenheden. Derfor siger Apostelen Johannes: "I Elskelige, tror ikke hver Aand, men prøver Aanderne, om de er af Gud." Men til en Prøvesten for Aanderne kan vi hverken bruge vore Følelser eller vor Fornuft; kun Guds eget Ord duer dertil. Det Ord, som skrevet staar, og som skal domme os paa den yderste Dag, maa vi lade staa og lade det være os nok. I Ydmyghed og Bøn til Gud om hans Aands Oplysning maa vi læse og søge at tro det Altsammen og tale og handle derefter, som om vi aldrig havde hørt noget Andet eller kunde have nogen anden Mening. Har du læst 3 Mos. 25, 44 o. f. og 1 Tim. 6, 1-6. med det oprigtige Ønske, at Gud vilde lære dig sin egen Mening dermed, om deane end gif stik imod dit Hjertes Ønske eller forudfattede Mening?"

"Ja, jeg har nok læst disse Steder og flere til", sagde Civiind; "men jeg kan ogsaa godt skjønne, at Apostlene ikke vel kunde skrive anderledes paa den Tid, da de havde saa faa Tilhængere milt i Hedningelandene, hvor Slaveriet havde været i Gang fra umindelige Tider af."

"Men, Civiind Haakonien! hvorledes taler du? Du tror altsaa ikke, at Bibelen er Guds Ord?"

"Jo, det gjør jeg vist."

"Men da er der jo slet ingen Mening eller sund Fornuft i det, du fogde, — naar hvis du ogsaa vil paasta, at du tror, at Gud er almægtig. Betænk dog, hvad du selv siger. Apostlenes Magt har ikke grundlagt Guds Kirke paa Jorden, h Kirke har deres Kloster forfattet det Nye Testamente. Nei, Civiind, det ved du dog, at den almægtige Gud selv har gjort. Tænk dig om; du indser nok, at Gud, hvis Ord udretter Alt, hvad han vil i Himlene og paa Jorden, ligesaa vel kunde have opvaft Uvillie mod Slaveriet dengang og udryddet det derfra som vi venter og haaber, at han nu vil udrydde det her hos os. Omkring Middelhavet havde der allerede længe før Apostlenes Tid været mange oplyste og frissindede Mænd, som havde stemmet for borgerlig Lighed og Frihed; og dersom Apostlene havde prædikeret Slaveriets Afkæffelse, havde de vist faart Tilhængere i Mæsevis og var maaske bleve mægtige Anførere, Konger og store Herrer. Men Guds Rige er ikke af denne Verden; derfor prædikede de kun den himmelste Sandhed og blev Alles Skovliff."

Civiind sang og saa baade slyng og forlegen ud, fordi han ikke vidste, hvad han skulde svare; men Præsten tog Anledning af sine sidste Ord til at tale om de Kristnes Værk, Trængsler og Gjenordigheder, forat han dermed kunde troste og opmuntre M. s. Johnson til at bære med Taalmodighed det, som Gud havde fundet tjenligt for hende. Han talte af Kundskab og Erfaring, og hans Ord virkede saa forstikkende paa hendes Hjerte, som Morgenduggen paa

Græset i den hede Sommer. Trag havde desuden allerede Glæden over, at de skulde have Præsten hos sig, og den hende Korset let. Hverken hun eller Emma blandede sig i Samtalen, men naar Præsten eller Alf benvendte sig til dem, bevisste deres Svar, at de havde Indsigt i Guds Ord og fulgte Samtalen med Interesse. For Emmas Vedkommende var det nok mere Alfs Nærværelse end Præstens, som glædede hende. Hun agtede nok Præsten høit og holdt meget af ham; thi han havde indprentet hende Guds dyrebare Sandhed og lagt hende den paa Hjertet, saaledes at hun mere end engang havde bedet Gud inderliggen velstaa ham derfor. Men han var allerede en ældre Mand, han var ikke længere ung, rask og net, det var derimod Alf; han var ogsaa alvorlig, men tillige høflig, blid og venlig, og Emma havde aldrig før set en saadan Laademand i Amerika, derfor var hun stolt af ham og kunde sit ikke hjælpe for, at hun syntes saa godt om ham.

Alf derimod følte sig ikke saa ganske vel tilmode i Aften; han var fuldkommen enig med Peter Bergsts i, at Emma netop var en Saadan, som han vilde have. En anderledes troende Kvinde vilde han for Alt i Verden ikke ægte; thi det forekom ham at være næsten det samme som at sælge sin Sjæl til Djævelen for en Hustru. Han tænkte nemlig paa, hvor alvorligen Gud forbød Søderne at tage sig Hustruer af de andre Folkslig, omkring dem af Hedningernes Døtre, de Anderledes troende, hvor strengt han straffede Overtrædelsen af denne Befaling, hvor let og ofte saadanne Forbudsbrødre havde bragt Søderne til at falde af fra den eneste sande Gud, og hvilke skrækelige Følger det var komne deraf. Han gruede ved at tænke derpaa, og desuden havde han ogsaa allerede set flere sørgelige Exempler paa saadanne ægteskabelige Forbindelser i den korte Tid, han havde været i Amerika. Nei, i hverken skulde hun fremfor Alt være, den han vilde have, og helst ogsaa norsk. Men han gik endnu videre i sine Fordringer; han vilde nemlig tage En, om hvem han ikke havde al Grund til at tro, at hun havde taget Guds Ord til Hjertet og alvorligen søgt Salighed i Jesu Blod. Dette troede han var Tilfældet med Emma. Han interesserede sig for hende og hendes Moder, havde endt af dem, og — Medlidenhed er nær beslægtet med Kjærlighed. Men det var ikke Umagen værd at tænke paa, om hun vilde have ham eller ikke, han kunde alligevel ikke tage hende; derfor søgte han at undertrykke dette Ønske og drive saadanne Tanker fra sig. Fatig var hun som en Kirkerotte, og noget Levebrød turde han heller ikke haabe at finde her. I morgen paa Menighedsrådet skulde denne Sag, om Levebrød for en Skolelærer og Kirkesanger i Menigheden, drøites og afgjøres; Præsten, Peter Bergsts og nogle flere vilde nok arbejde derfor, men der var dog liden Grund til Haab Kun et Haab havde han, som ikke søigtede, efterdi det var grundfæstet paa Guds Ord, det nemlig, at den alomdødelige Fader i Kristo vilde hans sørde Vel. I hans Haand lagde han derfor Levebrødet og Kyllingebøden og sin hele Fremid og sagde saa til sig selv: "Kjærlig Mod, nu; Gud skal Alt ting magt og kaste al din Sorg og alle saadanne uoverstigelige Forhindringsbjerg ud i Tidsrummelighedens Hav."

Da Præsten og Alf den næste Morgen kjørte til Mødet, vilde Eivind ikke følge med, men sagde, at han skulde

komme efter om en Sund, og da han havde set dem vel istand, gik han ind i Huset igjen.

"Hvorfor slapper du Græset ud igaar?" spurgte han Mrs. Johnsen, som havde siddet Altsid og Rædsel for den haarde og raa Maade, Eivind var frem paa, at hun aldrig kunde svare han strag, men begyndte gjerne at skjæle og stole sig ilde, saa snart hun hørte sig tiltalt i den nu saa velbeskjendte Tone. Men netop dette forøgede Eivinds Mod overfor hende, og hans Øgt til at tyrannisere, istedetfor at opvække hans Medlidenhed. Han havde mere af Eigens lumme Grådighed end af Lovens uforsædede Mod og var slet ikke saa tilbøielig til at angribe Emma, sjønt hun blev berøvet af Naturen var nogen mandig eller meget modig Kvinde; men moralsk Mod havde hun, fordi hun stolede paa Guds Beskyttelse og var tryk i Ham, og Datterkjærligheden overvandt ofte alle andre Følelser hos hende, naar hun optraadte til sin Moders Forsvar.

"Vi slip dem jo ikke ud", svarede hun nu i en ligefrem Tone; "du ved selv, hvor daarligt Gjærdet er. Jeg arbejdede næsten hele Formiddagen med at sætte det istand og saa dem ind igjen, men til liden Nytte."

"Du? Hvorfor kunde ikke Mo'r din hjulpet dig? Skulde hun kanske sidde herinde paa Stadsen og se paa, at Grisene løb omkring derude?"

"Mamma maatte lave Maden og have Alting særskilt, til Præsten og du kom fra Kirken, kan du vel vide, Dakt."

"Gaa til Bløksbjerg med din Mamma og Onkelstittel. Kan du ikke snakke som andre Mennesker?"

"Jeg taler mit Modersmaal, saa gjør ogsaa du og alle Andre."

"Nu skal du", sagde Eivind til Mrs. Johnsen, "strag paa Tinea tage Knud (hans otteaarige gamle Søn) med dig, fra Giften ind og sætte Gjærdet istand; thi jeg har ingen Tid tilovers dertil. Ingen Ting kan man saa udrettet her. Jeg skulde have renset op et Læs Hvede Lørdag, men saa kom jo Præsten vildrende hid og forhindrede mig, saa at jeg ikke blev færdig. I dag skulde jeg været i Byen, der som det ikke havde været for dette Præste og Skolehærks Skyld; men der som jeg ikke kommer paa Mødet, saa gaar vi de dumme Bæster hen og giver denne nye Dagdriver, vi har faaet her, fem og tyve Dollars om Maanedes. Jo, det skulde vel være værdt at betale fem og tyve Dollars om Maanedes til ham for at sidde der og høre paa Børnene og tale med dem. Der som jeg var i hans Sted, godt lært, ung og frisk, og ikke kunde finde paa at foretage mig noget Både, saa maatte Folk spotte mig i Dinene. Slige Dagdrivere er lig Klæggen, de vil kun leve af Andres Svædet og hurtig fortjente Pengene." Saaledes brummede og skjændte han, mens han holdt paa at efterse nogle Hvedekæffe.

Da han talte, sagde Emma: "Mamma har saa daarlige Sko, at hun slet ikke taaler at gaa omkring i Sneen. Jeg vil gaa i hendes Sted."

"Saa skal hun i dit Sted gaa med mig til Høvedhuset og trække Menemøllen; thi jeg vil rense Risten af Høvedkæster, inden jeg rider til Mødet. Og saaledes skal det blive nu uden mere Snak."

"Nei, det taaler hun aldeles ikke", sagde Emma med

Taarer i Dinene. "Suffer du ikke, at hun fik Blodstyrning og var nær ved at dø, efterat du sidste Gang havde tvunget hende til at trække Kænselmøllen for dig?" Derpaa traadte hun nærmere hen til ham, saa ham lige i Ansigtet og spurgte med en Stemme, som gik ham til Marv og Ben: "Vil du endelig dræbe hende? Vil du da endelig blive hendes Morder?"

Civind for sammen, men fattede sig igjen og sagde med en i Begyndelsen lidt usikker Stemme: "Nu skal det blive, som jeg siger. En af Dere skal gaa efter Grisene, og den Anden med mig til Svedehuset. Jeg skal vist, Dere, at jeg er Mand i Huset. Muffer Dere et Ord endnu, skal jeg nok lære Dere"; saa truede han dem med den knyttede Næve og slog den i Bordet, saa det knagede.

Mrs. Johnsen og Knud maatte da gaa efter Grisene, Emma og en af Smaa pigerne følge med til Svedehuset.

Det var i Mørkningen den samme Dag. Civind Gaakonsen var endnu ikke kommen tilbage fra Mødet, Børnene legede med Sneen ude paa Gaardsrummet, Mrs. Johnsen tillavede Aftensmaden, og Emma kom ind med Melken.

"O, Mamma, det var godt, at vi kunde være alene en Stund", sagde hun, idet hun slog Armen om sin Moders Hals og hjærtegnede hende. "Staffels Mamma, nu har du maattet fryse og gaa med vaade Fødder i mange Timer idag. Er du syg?"

"Na nei, mit Barn."

"Men jeg ser, at du har din stemme Hovedpine. Dersom vi kunde komme bort herfra! Dersom jeg blot kunde komme til Byen og saa Tjeneste der, saa kunde du siden komme efter, — men jeg kan ikke taale at tænke paa, at du skulde være her alene en Dag, endfjæde nogle Uger. Jeg angter paa, at jeg ikke her i Stuen og i Civinds Paahør talte rent ud til Præsten og fortaalte ham, at Civind ikke bryder sig en Bidt om, enten han dræber dig eller ei. Thi han ved vist ikke Halvparten af, hvad han burde vide. Det kan dog ikke blive ved at gaa saaledes, Mamma?"

"Nei, Gud vil nok hjælpe os, mit kjære Barn."

"Det tror jeg ogsaa; men jeg er saa bange, at du ikke holder det ud længere, og dersom ikke Hjælpen kommer snart, vil du vist blive ganske hjælpeløs."

"Den samme gode Gud, som raader for alt Andet, raader ogsaa for Sundheden, og naar vi sætter alt vort Haab og vor Fortrøstning til Ham, vil Han hjælpe os paa den Maade, som han ser er ijenligt for vort sande Vel."

"Du kjære, gode Gud!" bad Emma, "fri os ud af denne Trængsel, saasnart som du for vor Saligheds Skyld kan gjøre det, og lad os endnu saa leve lykkelig sammen her paa Jorden, efterdi du har Behag i Miskundhed og ikke i Offer. Amen, Amen, det er: det skal vissest ikke. — Ja, jeg tror det skal ske! O, hvor lykkelig skal vi ikke da blive! Hvor hyggeligt skal vi ikke da have det, kjære, søde Mamma."

"Ja, Emma min", sagde Mrs. Johnsen og kyssede hende; "Han, som har ofret sin Søn for os og fylder os med Fred og Glæde midt under Trængslen, Han under os ogsaa alt Andet, som Han ser er godt for os."

Nu kom Civind ind ad Døren og begyndte at stjænde,

fordi Aftensmaden ikke stod færdig paa Bordet. Husfreden brød han, men Hjertesfreden kunde han ikke stræmme bort; thi Hjertet lo, mens Civind stjændte.

Her og der er ingen No,
hen til Gud i Ham at bo,
Gud er vor No.

(Bist. S. A. B.)

Ogsaa en Opdagelse.

Et Bidrag til Historien om Neandertals Opdagelse.

(Efter det Svenske.)

I Byen var stort Røre. En Geolog (Jord-Kyndig) var ankommen til Stedet, for at gjennegrave og undersøge en Aas, som laa udenfor Byen. Halve Byens Befolkning havde paa den forhenværende Godsseiers Befaling iudfundet sig med Hæker og Spader, for at udføre Arbejdet, og den Lærde selv, Hr. Antedeluvianus, stod i egen Person paa øverste Kammen af Aasen og ledede Foretagendet. Læst ved ham stod en ung Læstnunt, Repræsentant for den moderne Tids Aand; han hverken troede paa Gud eller Djævel, men kunde i sit Indersite ikke frigjøre sig for en vis Frygt for Begge. Undersøgelsen blev dog altså grundigt til at den uafbrudt kunde bearbejdes med hans Nærørelse.

Straalende hævdede Solen sig over Skovtoppene. Hr. Antedeluvianus plirede med Dinene; han kunde ikke udholde Standsen og derfor satte han sig ned i Mulden. En af Arbejderne satte med det Samme sin Spade fast i Jorden, saa med straalende Dine hen mod Dit og løstede paa Hatten. "Det er et stort Eyn", udbød han, "jeg har seet det tusinde Gange i mine Dage, men jeg synes dog det er nyt for hver Gang".

"Saa paa med det Arbejde, Gut!" raabte Antedeluvianus.

"Strog!" svarede Manden; "Nils Monsen er ikke den, som lar sig mane to Gange. Jeg bare helste Godmorgen til Solen, og den er vel værd at løse paa Hatten for, skulde jeg tro?"

"Ganske rigtig", oplyste den Lærde, "men det er den ligegyldigt, enten du tager din Hat af eller beholder den paa, min kjære hvad var det nu du hedte?" Nils Monsen med Hæder og Ære; det var egentlig ikke for Solen jeg hdmagede mig, men for Skaberen. Den er jo et Bevis paa, at han bryder sig om Menneskene, at han ogsaa tænker paa mig"....

"Lykkelige Enfoldighed! Og det tror du virkelig?"

"Saa, om jeg ikke troede det! Hvad skulde jeg da leve for? Hver Gang jeg ser Solen gaa op, tænker jeg ogsaa paa, hvorledes det første Menneske, Adam, maatte have følt, da han første Gang saa Solen lige frem over Skovtoppene og bestraale Paradisets Herlighed, og hvorledes det engang skal blive, naar man faar se den gaa op over den Verden, i hvilken ingen Forbandelse mere skal være;" — og Nils Monsens Die blev endnu fuldere. Han tænkte

paa sin Moder, som laa for Døden, og som havde sagt Farvel, da han i Døgningen gik afsted; han havde ikke mindste Øjeblik af Haab om nogentid at gjense hende her i Verden; men hendes Blik havde bedre end Ord sagt, at hun gik til Herlighedens Land; og han haabede der en Gang at faa se hende igjen.

"Du har en livlig Indbildningskraft du; men hvad tror du, gamle Adam gjorde, da han første Gang saa en Solopgang?"

"Ikke ved jeg det, men jeg formoder, han faldt paa sit Ansigt og tilbød ham, som havde dannet hans Krop af Jordens Støv og givet den et Pust af sin evige Aand til en levende Sjæl."

"Ansigt? Hvad siger du, om du faar at vide, at han intet Ansigt havde, men simpelthen et Abetryne, min fjære . . . Nils Monsen; og naar han fik se Solen, saa gren han vel til den som et andet Dyr, tænker jeg."

Gele Arbeidsmandskabet ophørte et Dieblit med Arbeidet og stirrede med Forbauselse paa den Lærde.

"Det var og en Lære!" udraabte Der Djen. Det staar ilde til med Grundvolden der, det kan til og med en Slig som jeg mærke."

"Det var kanske en Lykke for Somme, om de aldrig havde haft andet end et Tryne, for da havde de ingen Regnskabsdag", indvendte Anders Nilsen.

"Det var Løgn! forlad mig, jeg sa'e det," svarede Nils Monsen. "Jeg fjender nok baade Herrer og Bønder, som leve som ufornuftige Kreaturer; men Skaberen har ingen Skyld i det, for de komme til Verden som Mennesker, det er sikkert. Mennesket er skabt efter Guds Billede, staar der; men vel kan det, om det saa vil, gjøre sig til baade Abe og Uen og Svin tillige; Exemplerne ere utallige, saa det kan ikke afdisputeres."

Sr. Antedeluvianus knyttede sin Haand fastere omkring Stoffen. "Du tror vel og, at Gud har skabt Verden i sex Dage, eftersom det ogsaa staar der?" spurgte han og slog Aften af sin Cigar.

"Har han fundet for godt at gjøre det, saa tror jeg ogsaa han har været istand dertil uden vor Hjælp", svarede Nils. "Bibelen ophjæter os ialfald om, at 'tusinde Aar er som en Dag' for ham, saa paa den Sag have vi forlænge siden faaet Forklaring;" — og Bondegutten saa op paa den Lærde, men denne saa bare bort i Luiten. Og godt var det med; for Nils Monsens Blik havde ikke været godt at møde.

"Du forstaar mig ikke", ophjæte Antedeluvianus. "Vi skulle nu holde os til din Stamfader".

"Gamle Ole Persen? Om ham ved jeg Ingen har andet end godt at fortælle", vedblev Nils.

"Anei, eders Alles Stamfader," forklarede den Lærde.

"Hvorfor da ikke vor?" dristede Nils sig til at indvende; "kanske Herren ikke gaar længer tilbage end til Noah, men han nedstammede ialfald fra Adam, han med, saa Herren er nok ogsaa af Adams Slægt, hvorledes han saa dreier det".

"Nu ja! Den der Adam, som I kalde ham, mine Venner, har som Menneske aldrig eksisteret, Menneskeslægten har fra den raæste Naturtilstand udviklet sig lidt efter lidt til, hvad den nu er. Adam 'Menneskeslægten's Stam-

fader", som Vankundi heden endnu den Dag idag liker at kalde ham, var et rigtigt Uen imod dig min fjære Nils Monsen".

"Hvorledes ved Herren det, om jeg tør spørge?"

"De Lærdes omhyggelige Granskninger af Hjernefalter og Skeletter fundne dybt i Jordens Skjød, saavel som Urfædrenes Husgeraad og Verktøi bevise Sandheden af min Paastand. De ældst: Menneske Hjernefalter, man har truffet paa, have saa stor Lighed med Aernes, at Forskjellen mellem dem knapt kan mærkes."

"Om saa er, sag er jeg fuldkommen vis paa, at man hertil endnu ikke har fundet hvoeren Adams eller Eva's, for de havde sikkert høie Pander Beggeto, — men besynderligt er det, at Beviser om Aabenbaringens Sandhed ikulle søges i gamle, raadnede Ben." — Og saa grov Nils Monsen, saa Sveden stod ham i Panden. "Nei men, om jeg vil leve, aldenstund jeg troede, at vi vare komne af Dyrerne!" vedblev han. "Det var da ligesaa godt at slaa Skallen istykker naar som helst, for da bliver den jo ikke andet end en Aestakke i al Fald, og Selvomord kunde ikke tilregnes mig. Hvem vilde bevise sig med at være Menneske, paa saadanne Svadevilkkaar? Andet har vor Lærer sagt os. Han er Dof og i Filosofi og ligesaa lærd som mangen Anden og kanske endda lidt mere. Han paastaar, at de Resultater, hvortil den samvittighedsfulde Granskning er naaet, stemme i alle Dele overens med Bibelens Skabelseshistorie".

"Herren maa vide", ophjæte nu Anders Nilsen, "at Nils har gaaet gennem den høie Skole, og at Anders Nilsen heller ikke er saa dum, om han end gaar i Træsko. En kan ikke indbilde os alt Loo heller. Men eftersom Herren, som skal være saa 'ubegribelig lærd', paastaar, at vi lidt efter lidt har kræket os op til, hvad vi nu ere, saa vil jeg spørge, om Herren kan sige os, hvor det var, at Sjælen beghjædte? Hvem var den første, som naaede frem til at faa den?"

"Derpaa kan Videnskaben ikke give dig noget tilfredsstillende Svar. Uvillkagen har gaaet gradvis, Trin for Trin. Stadig Udvikling, stadig Forædling er Menneskelivets Opgave." — "Udvikling, Forædling — for hvilket Maal?" spurgte Nils Monsen.

"Har Sjælen udviklet sig paa samme Vis som man udvikler Hættævl og Faareavl, saa kommer det ved Livets Ende ud paa Et, om jeg har været et Menneske eller en Marekat, en Kitten eller en Ug; Sjælen, et Produkt af den Udvikling, jeg i Livet har kunnet skaffe mig, tilhører mig naturligtvis ikke mere; jeg har ingen Fremtid bagom Graven".

"Naturligtvis ikke! Jeg behøver ingen saadan; jeg indgaar uberidit i nye Livsformer og er saaledes i en vis Forstand udødelig; derfor er jeg forpligtet, saalænge jeg har bevist Tilværelse, til at anvende mine Kræfter som en til Menneskelighedens Fremstid mig betroet Kapital".

"Forpligtet? Hvad skulde kunne forpligte mig; jeg har ingen udødelig Sjæl, saa har jeg jo heller ingen Samvittighed? Der hendes for mig hvoeren Gødt eller Dødt al den Stund, jeg maatte opgive alt Krav paa guddommelig Oprindelse og evig Tilværelse; og det maa jeg, saa snart jeg stiller mig udenfor Aabenbaringen? — Endnu en

Gang, havde jeg en saadan Tro, brød jeg mig ikke om at leve til Aftenen. Dyrene ere da meget iøffligere end jeg, for — de have ingen aandelige Behov“.

„Han har Ret,“ udraabte Anders Nilfen; „men lad os et Dieblif antage, at vi ere Fjættene til Aterne alle ihop.“ — Anders Nilfen løftede paa Huen og saa til den Værde. „Saa forstaar jeg ikke, hvorfor vore firbenede Slægtninger i saa lang Tid, som er hentrunden siden det første Menneskes Fødsel, ikke er komne til Verden med flere Menneskebørn; ei heller begriber jeg, hvorfor af en Abe aldrig bliver andet end en Abe; ere vi af deres Slægt, saa buide de vel kunne føres hjemad paa „Ljets og Dannelsens Bane“, de saavel som vi; men set et Saes Aber paa en Skolebænk og hold paa med dem baade i deres Livstid og Herrens, saa faar vi se, om De kan gjøre Folk af dem, og lyffes det, saa skulle vi tro All-sammen; men jeg tænker nok Herren bliver træt af at pøve derpaa“.

Hele Mandfabet brast ud i Latter, men den Værde saa stift ned i Jorden. Det lønnede sig ikke at prøve paa at bibringe disse vankundige Mennesker nogen Undervisning.

I det Samme hørtes fra nogle af Arbeiderne et Udraab af Forbaiselse. Dybt nede i Jordvolden havde man truffet paa et Skelet; det fremdroges nu til den Værdes Glæde og Fryd. Han maalte Hjenefal og Ansigtsvinkler og sagde, „det var et særdeles mærkeligt Fund“, at det klarligen tilhørte et virkeligt Menneske, saa dyrist var det; og da man omkring samme ei var istand til at opdage hverken en Smule Bronze eller et forarbejdet Stenredskab eller et Stykke Jern eller det Allermindste, som tydede paa, hvilken Dannelsesperiode det tilhørte, saa antoges for afgjort, at det skrev sig fra den forhistoriske Tid.

Imidlertid anskaffedes en stor Trillebør, og Voitenanten, som var kommen tilbage, var den Værde behjælpelig med omhyggeligt at indpasse sin Stammefader; men just som de bedst holdt paa dermed, kom gamle Nils Andersens kjørende fremover Veien. Han standsede en Stund, for at snakkes med Ungdommen.

„Hvad for noget er det, I har der?“ spurgte han, pegende paa Trillebøren.

„Na, vi har her en gammel Slægtning“, forklarede Anders Nilfen.

„Ja, saa gammel, at han kan være Farfar til Ddin selv“, tilspøiede Nils; „vil I se paa ham?“ — Og Formanden gik hen til Trillebøren, hvor den Værde holdt Foredrag om den lave, tilbagevinklede Pande, som ikke vidnede om mindste Spor af Intelligens, og Bønderne stod rundt om og saa ud, som om Troen paa Menneskesjælens Udødelighed holdt paa at faa Dødsstødet.

Men Nils Andersens teg hen paa det Sted i Volden, hvor Benrænglet var fundet og saa paa den Værde, og saa brast han i Latter, og det smittede, saa at hele Mandfabet maatte le med.

Den Æneste, som holdt sig alvorlig, var den Værde.

„Det er“, sagde Nils Andersens, da han havde leet ud, „det er, saasandt jeg hedder Nils, intet Andet end den gamle udlevede Abe, som jeg selv var med at nedgrave for — ja lad mig se — det er vel nu henimod en fyrrethve Aar siden. En Dyrplager — jeg mener en Dyrtem-

ner — for da gjennem vor By, og fordi Markfatten — Skovmenneske tror jeg han kaldte den for — ikke mere duede til med sine Kunster at bidrage til sin Herres Underhold, saa fik den, til Tak for gammel tro Tjeneste, en Kugle i Hjertet, og saa bleo den lagt der, ja, det gjorde den; men nu er Volden bleven større siden hin Tid, da Hjøeslandet har lagt sig paa den. Ja, det er Markat en op af Dage, det kan jeg bevidne, om det saa var for Domstolen; og det Bedste, I kunne gjøre, er at I lægge Skroget der igjen.“

Og saa spørte Nils Andersens; men høit over Skov og Hav stod Solaen, og just som dens Straaler lyfte som flæst mod Koijet paa Kirkspiret, begyndte det at ringe i Taarnet. Nils Monjen lyktes, at de første Kloffeslag traf Hjertet, saa det for en Stund blev dødt for alt Andet. Han satte atter sin Spade i Jorden, sprang bort til nærmeste Træ, kastede sig ned paa Marken og gav sin Følelse Luft i Taarer; thi han forstod, at det nu ringede for hans Moder. — Men midt i sin Sorg sølte han sit Hjerte gjen-nemstrømmes af en uudsigelig Glæde, og det lod for hans Sjæl: „Lig som Alle dø i Adam, saa skulle og Alle levedes gjøres i Kristo.“

Forglemte Opfindere.

Verstøiet har spillet en overordentlig vigtig Rolle i Civilisationens Historie. Uden Verstøi og Redfaber og uden Færdighed i at benytte dem vilde Mennesket i Virkeligheden være en stakkels Skabning, uelere flædt end Himmelens Fugle, med et flattere Pusly end den behændige Bæver, flattere næret end den af Hunger hylende Shakal, endri sagt den hjælpeløse af alle Skabninger. Men Gud gav Mennesket Forstand til at opstade Verstøi og at bruge det; ved dets Hjælp kan han smuldre Stenisten og ælte glødende Jern, som om det var bød Deig; Havet er jævne Veie for ham, Vand og Tid hans utrættelige Gænger. Særligst finder man ham uden Verstøi og Redfaber; uden disse er han Intet, med dem er han Alt. Hans tidligste Opfindelser til Livets Opbold var Redfaber af det simpleste Slags, og hans næste Størverk, som gaar ud paa at erstatte Menneskehæanden ved kunstige Maskiner, er fremkomne ved Udøvelsen af disse Redfaber. Enkelte Filosofer betegner derfor Mennesket som „et Dyr, der lever i Verstøi“.

Man lignis vor Verstøiet i sin første Skikkelse yderst tarveligt. Med den primitive Stenhammer og Meisel kunde det ikke udrettes Meget. At fælle en Træstamme medtog en Mand's Arbejde for en hel Maaned, naar han ikke tog Huden til Hjælp. Boliger kunde ikke bygges, Jorden ikke pleies, Klæder ikke forædliges og at udhugge en Baad af en Træstamme var et saa uhyre mæsommeligt Arbejde, at Træet næsten var raadtent, forinden den kunde bringes i Vandet. Opfindelsen af Metallets Bearbejdelse, navnlig af Staal, var et uhyre Fremstridt; fra den Tid gik alt Arbejde i Træ og Sten let fra Haanden, og Følgerne deraf viste sig snart i Forbedingen af Hødemidlerne og af Menneskenes hele huslige og selskabelige Stilling. Nu

kunde der forfærdiges Klæder, nu kunde Urfkoven ryddes og Agerdyrkningen tage sin Begyndelse. Der var Brændsel i Overflod, man sømrede Høtter, byggede Skibe, reiste Templer, og Mennesket gik derved bestandig frem i Kultur.

De tidligste Redskaber var overordentlig simple; heri fremtraadte Kilen i forskjellige Former, som i. Ex. Kniven, Sagen (bestaaende af to Knive, som sammensøiede arbejdede mod hinanden), Meislen og Øgen. Disse i Forening med den ældgamle Hammer var det Værktøj, hvormed de ældste Haandværkere arbejdede. Men de Arbejder, som disse udførte i Træ, Sten, Kobber og Jern, viser os tilstrækkeligt, hvormegen Hæderlighed der udfraaedes ved at bruge dette Værktøj, for at bøde paa dets mekaniske Ufuldkommenheder. Dengang søgte Arbejderne snarere at understøtte sin Muskelkraft end at skaane den, og navnlig at lette Haandarbejdes Anstrengelser. Senere kom til det rærmte Værktøj et nyt, som var til stor Hjælp for Arbejderen. Det var Sagenes DensBetydning og Værd blev saa høit istattet, at dens Opfindelse endog blev indrømmet en Plads blandt Gæfvernes Guder. Sagnet fortæller, at Talus, Dædalus's Sønesøn, faldt paa Ideen til Sagen ved at betragte den Stilling, som Tænderne indtage i Slangens Hæver. Af gamle Materialer, som man har fundet i Herkulannum, fremgaar det, at de Sauge, som de Gamle brugte, næsten ganske ligene vore, og Tømmermændene i Nazareth betjene saa den Dag idag ganske af de samme Værktøj, som brugtes for tomtusind Aar siden i den ved Jesu's Udbrud ødelagte Stad. Et andet gammelt Værktøj, der ofte nævnes i Bibelen og af Homer, er Filen, med hvilken man skærpede Naaben og Redskaber. Saaledes havde Israælitene File, hvormed de skærpede stumpe Leer og Øjer (Samuels 1ste Bog. 13, 21). Jøve vi nu hertil Øgen, Høvlen og Boret, saa have vi det hele Apparat, hvormed der i gammel Tid blev arbejdet i Jern og Træ.

Saaledes bleve disse Værktøj som de fornemste og vigtigste i stadig Brug indtil vore Dage. Men saalænge Arbejderen næsten udelukkende var henvist til Brugen af sin Haand, var Produktionen kun forholdsvis ringe i Omfang. Ihi Antallet af dygtige Værkmestere var ikke stort. De Varer, de leverede, vare derved Hænders majsommelige Værk og som Følge deraf for dyre til at kunne gaa over til almindelig Brug, og derfor kun tilgængelige for Samfundets bedre stillede Klasser. Først ved Hjælp af Maskinerne bleve mange Gjenstande, der hørte til Høvedsnet eller Livets Forfinelse, forfærdigede i stort Antal, i hele Mængder, og saa billigt, at ogsaa Folkets store Mængde ikke behøvede at jøre Afkald paa deres Brug og Nydelse. Men herved havde den nye Opfinder af et nyt, eller kun et forbedret Redskab i Regelen en lang og tung Kamp at bestaa med Interesser, som ansaa sig truede eller argbøne derved, og navnlig gjælder dette om alle nye Maskiner, i hvilke Haand arbejdet bestandigt saa sin bitreste Fiende. Saaledes stødte, for kun at anføre et enkelt Exempel, Oprettelsen af Saugebrug overalt paa en forbitret Modstand hos de Arbejdere, der ernærede sig med at sauge Træmaterialier. I London maatte det første Saugebrug, der af en Hollænder var bygget i Aaret 1663, kort efter nedlægges paa Grund heraf, og det varede et fuldt Aarhundrede, inden et nyt Saugebrug, der dreves af Vinden, blev sat i Gang igjen, og dette

skete heller ikke, uden at Høvelen først haade forsøgt at ødelægge det. Endnu i en senere Tid have de store mekaniske Opfindelser af Væve- og Spindemaskinerne og sløe Opfindernes Personer haft at kæmpe med stort Fiendskab og Frioljelje.

Den nu levende Slægt er Arbetageren af Fortidens Hlid, Dygtighed og Tænkfjæmhed, og vor Civilisation er kun Resultatet af tidligere Aarhundredes nyttige Arbejder. Vore Forsædres Gublen og Anstrengelse har ikke været spildt, intet menneskeligt Arbejde gaar nu ganske tabt, og selv Foretagender, der tilføneladende have været unyttige og frugtesløse, have idetmindste tjent til at have Menneskeheden til bedre Kundskab og Dygtighed. Tabet af noget engang Vundet er aldeles ubekendt i Historien om Menneskehedens Kamp med Naturkræfterne. Et eneste Skridt fremad giver en fast Jordbund, hvorpaa videre Fremstrid kunne gøres; den Enkelte dør, men Menneskeheden som et Hele overlever ham og forisæter hans Værk. Menneskehedens som et Hele er altsaa den egentlige Opfinder, den Enkelte udvaler kun det første Ord af den Opgaave, han har søgt at løse, og enhver stor Idee er ligesom Indgølden af Fortiden og bærer tillige i sig Spiren til en fremtidig videre Udvikling. Det er derfor ogsaa sjelden Lykkes en Enkelte at gjøre en Opfindelse af Betydning, Forskningens Traad gaar ligesom fra Haand til Haand, Enhver spinder den lidt videre, ofte uden synligt Held, og saaledes gaar det i Aarhundreder, indtil En tilidit, heldigere eller dygtigere end Andre i at tilfredstille Tidens Trang, slonger de forskjellige Traade sammen, og bemytter de tidligere Forsøg, heldige og uheldige, som Middell til videre Fremstrid. Saaledes opdagede Newton Lygdenes Lov og James Watt Dampmaskinen, saaledes blev Lokomotivet opfundet, hvorom Robert Stephenson sagde: "Det er ikke et enkelt Menneskes, men en hel Række Mekanikers Opfindelse", og med Rette bemærkede Joseph Bramah, Opfinderen af den efter ham benævnte kunstige Laas: "Blandt det store Antal Opfindelser er der forholdsvis kun faa, der kunne gjøre Krav paa at være fuldstændigt nye, og det er meget vanskeligt at sige, hvor Grænsen til den ene ophører og til den anden begynder."

For ikke at blive for vidtløftige skulle vi her kun anføre enkelte af de mange Exempler, der stadfæste den vise Salomons Ord: "Der er intet Nyt under Solen." Dampens Anvendelse har været godt bekendt hos de Gamle; men sjønt man dengang berisente sig af den til at male Krydderier, til at dreie Stegspidiet og til at vække Forundring og Frygt hos de Overtroiske, hengik der dog meget lang Tid, inden man anvendte denne vidunderlige Drikraft paa rette Maade. Munkens Bacon, der levede i det 13de Aarhundrede, syntes i Landen at have forudsæet den forskjellige Benyttelse af Dampen, den hydrauliske Presse, Dyrkerklossen, ja endog af Spindemaskinen, hvis Opfindelse endnu er tilbage. "Jeg vil nu", siger Munkens, "opregne nogle af Kunstens og Naturens Vidundere, hvormed Magien Intet har at bestille, og som ikke bevirkes ved nogen hemmelig Kunst. Der maa kunne frembringes Redskaber og Midler, hvorved det største Skib kan bringes hurtigere afsted ved Hjælp af en Mand, der styrer det, end om det var oplydt med Sømand. Der vil blive bygget Bøgne,

som kunne bevæge sig fremad uden Trældyr med en utrolig Hurtighed. Ogsaa Flyvemaskiner maa kunne indrettes, hvori en Mand bekvemt kan sidde, udsælsat med sine Tanker, medens han med sine kunstige Vinger lig Fuglen gjen-nemskjærer Luften. Der maa kunne sammeniættes et lidet Instrument, der løfter eller nedtrykker de største Byrder. Der vil blive opfundet Maskiner, ved Hjælp af hvilke en eneste Mand er istand til at trække Tusinde Mennesker med Magt og mod deres Villie til sig, og andre Maskiner, der gjøre det muligt, at man uden Fare kan gaa paa Havets Bund."

Det er muligt, at Pater Bacon har øst sin Kundskab om de Kræfter, han saaledes skildrer, fra tidligere Opfindelser, som i sin Tid vare blevne forsmættede og hjemfaldne til Forglemmelsen; thi sørend Opfindelsen af Bogtrykkerkunsten, som gjorde det muligt at opbevare Resultatet af de forskellige Erfaringer og Undersøgelser, vare mange Opfindelser udsatte for den Fare at gaa tabte for kommende Slægter. Det antages ogsaa med Sikkerhed, at selve Bogtrykkerkunsten var opfundet hos Romerne, men at den ikke blev bevaret og pleiet, maasse fordi Senat'et frygtede for Følgerne af dens Anvendelse og ikke vilde berøve den store Mængde Skrivere, som det havde i sin Tjeneste, Brødet. Der foreligger Beviser for, at Romerne endog brugte Stereotyper eller ubeoægelige Bogstaver til at anbringe Indskrifter paa sine Verkar. I Kina var Bogtryk alt bekendt i Oldtiden. Stentryk kjendtes alt trehundrede Aar før den Tid, da Senefelder alter opfandt det; i det kgl. Museum i München kan man se Prøver af de gamle Lito-grafers Kunstfærdighed.

Den Mulighed at frembringe Bevægelse ved Hjælp af Dampkraft var alt for længe siden tænkt og forsøgt. Blasco de Garay, en fransk Skibskaptajn, fremviste alt i 1543 i Havnen ved Barcelona et Dampskib; Præsten Mathejus i sin Bjergrædiken "Sarepta" (trykt i Nürnberg 1562) beder for en Mand, som kan løfte Vandet op ved Hjælp af Ild og Luft; Dionys Papin gjorde i 1707 i Kassel et Forsøg med sit rigtignok endnu meget raa Dampskib; først James Watt gennemførte Opgaven praktisk. Bismænd og Digtere have undertiden forudsagt Opfindelser af stor Betydning for Samfundet, som f. Ex. Dr. Darwin, der i sin "Botaniske Have", trykt i 1791, gav en Skildring af Lokomotivet, hvorpaa dengang Ingen tænkte. Den nævnte Dionys Papin var den Første, der fandt paa at opnaa Bevægelse ved Lufttryk, og en anden Frankmand, Gauthier, optraadte i Aaret 1782 med det Projekt at befordre Pakker og Varer gennem underjordiske Rørgaenge efter den samme Methode, som for en Snæs Aar siden er bragt i Anvendelse af det saakaldte pneumatiske Selskab i London. Luftballonen er en gammel italiensk Opfindelse, der efter i mange Aar at være geraadelig For-glemmelse blev bragt frem paany af Montgolfier. Selve Meiemaskinen er en ældgammel, først for ikke mange Aar siden igjen oprekket Opfindelse, der alt for trehundrede Aar siden i lang Tid havde været i Brug i Frankrig. Tunnellen under Themsen ansees i Almindelighed som et Vidunder af den nyere Ligningskunst; men Tunnellen under Cypurat i det gamle Babylon og den under den vide Munding til Marseilles Havn bevise, at Oldtiden i den

Henseende ikke stod tilbage for os. Macadamiserede Veie ere ligesaa gamle som det romerske Rige, og Hænge- og Kjedebroer, der i forholdsviis ikke lang Tid have hørt hjemme i Europa, vare alt bekendte i Kina for flere Aarhundreder siden.

Der er al Grund til at antage, at Romerne kjendte Krudtet, men kun anvendte det til Fyrverkerier, medens Hemmeligheden ved den ødelæggende græske Ild er gaaet aldeles tabt. Da Krudtet omfider blev benyttet til krigeriske Niemed, var dermed ogsaa Opfindelsen af ødelæggende Redskaber givet. I Arsenalet i Venedig sees talrige Baaben fra det femtende og sjetende Aarhundrede, som godt-gjøre, at Opfindelserne fra den nyeste Tid ikke ere nye. Der er Revolvere, riflede Bøsser og en Kanon, som lades bagfra. Den Sidstnævnte, hvori Sir W. Armstrongs Idee er anteciperet, er taget op fra Bunden af det adriatiske Hav, hvor det Skib, til hvis Udrustning den hørte, vistnok har ligget i flere hundrede Aar. Selve Perkins's Dampflut, som opbevares i Adelaide-Galleriet i London, er en ældgammel Opfindelse, som oprisfede af Leonardo da Vinci, idet han betegnede ingen Ringere end Archimedes som dens første Opfinder. De Congreve'ske Raketter skulle hidrøre fra Østerland; man fortæller, at Sir W. Congreve har iagttaget deres ødelæggende Virkninger i Mahratterkrigen under Tippu Sahib og senere udgivet dem som sin egen Opfindelse.

Kineserne have langt tidligere end vi anvendt Kulgas til Belysning. Vandkuren blev meget ivrigt dyrket af Romerne, hvilket kan sees af de talrige og pragfulde Bade, som de oprettede overalt, hvor de kom hen. Selve Kloroform er ikke noget Nyt; Brugen af Ether som Midde til at frembringe Følesløshed kjendte alt den berømte Albert Magnus i det 13de Aarhundrede. Vi ere ikke lidet stolte af, at det har været vor Tid forbeholdt endog at tvinge Solen til at tjene os ved Frembringelsen af Lysbilleder (Daguerrotyper, Fotografier); men vi forglemme derved, at alt Leonardo da Vinci i det 14de Aarhundrede kjendte denne Kunst, at denne Kunst, der var gaaet i Glemmebogen, igjen blev fremdrægt i 1760 af Typhanie de la Roche, og at J. Wedgwood, Sir H. Davy og James Watt i Begyndelsen af nærværende Aarhundrede foretog Experimenter dermed, hvorom en forsolvet Kobberplade, der opbevares i Museet i Kensington, erindrer. At en besteden Præst i Klein-Schalkalden i Thüringen ligeledes selvstændig opfandt at frembringe Lysbilleder og kaldte sit Apparat med det smukke Navn Heliograf (Solstriver), er neppe bekendt i videre Kredse.

Opfindelsen af den elektriske Telegraf er alt angivet af Schwenter i det i Aaret 1636 udkomne Verk "Delassements Physico-Mathematiques", hvor det klart og tydeligt fremstilles, hvorledes to Personer kunne korrespondere med hinanden ved Hjælp af Magnetnaalen. Et Aarhundrede senere, 1746, gjorde Le Monnier i Paris Experimenter, for at vise, hvorledes Elektriciteten kunde ledes gennem Ferntraade paa en Strækning af 950 Favne, og i Aaret 1753 offentliggjorde en Mand ved Navn Charles Marshall i Scots Magazine en interessant Beskrivelse af den elektriske Telegraf. I 1760 viste Lesage, Professor i Mathematik i Genf, en af ham opfundet elektrisk Telegraf, og saa Aar

efter opfundt Lomond i Paris ligeledes en saadan. I alle disse og lignende Tilfælde var den skabende Idee sødt, Modellen til Opfindelsen fuldført, og dog varede det længe, førend den virtueli kom til Udførelse og praktisk Anvendelse.

Flere af de vigtigste Opfindelser ere komne til os uden at man kjender Navnet paa deres egentlige Ophavsmænd, disse i mange Tilfælde store Bistandere for Samfundet. Dette gjælder ikke alene om et Antal ældre Opfindelser, men mærkeligt nok, til stor Skam for Nutiden, ogsaa om flere nyere. Opfindelsen af Dampskibet tilskrives Spanieren Blasco de Garay, Frankmanden Papin, Englenderen Jonathan Hulls og Skotlenderen Patrick Miller; ligeledes nævnes som Opfinderen af Spindemaskinen Paul, Wyatt, Hargreaves, Higten og Arkwright. Iøvrigt ere flere Opfindelser gjorte samtidig af Forskjellige. Det kan ogsaa godt forstaaes, at Forskere og Tænkere, tilskyndede af en eller anden almindeligt følt Trang, henvises til at gaa i samme Retning, da gjøre samme Erfaringer og slutteligen opnaa samme Resultater. Naar i saa Fald, som det oftere har været Tilfældet, Opfinderne boede i stor Afstand fra hverandre og ikke indbyrdes havde nogenstombest Forbindelse, kunde der ikke være Tale om, at den Ene havde loant fra den Anden. Saaledes opfundt Hadley og Godfrey, den Ene i London, den Anden i Philadelphia, næsten samtidig Kvadranten, Elektrotypii opfundtes til samme Tid af Kemikeren Spencer i Liverpool og Professor Jacobi i St. Petersborg. Det Samme gjælder om Sikkerhedslampen i Bjergværkerne, som Sir H. Davy og G. Stephenson hver for sig opfundt.

Det er altid vanskeligt at bestemme den rigtige Grad af Fortjeneste, der i Virkeligheden tilkommer Opfinderne, idet disse næsten altid staa paa hinandens Skuldre og kun forsøgte, hvad Forgjængerne have udfundet. Der gives paa dette Omraade neppe Noget, som ikke er Resultatet af en trinvis fremskridende Proces af forskjellig til det samme Maal rettede Forskninger. Men det at opfinde er ikke den eneste Vanskelighed; ofte er det endnu vanskeligere at udføre Opfindelsen praktisk. Hvor meget have ikke tidligere Opfindere haft at kjæmpe med det Materiales Utilkæffelighed, som de skulde bruge, og med de Redskabers Ufuldstændighed, som de skulde arbejde med; hvor stor har ikke stundom den Hindring været, der laa i de Arbejderes ringe Færdighed, som de skulde benytte ved sin Opfindelse. For et halvhundredte Aar siden var det en ualmindelig Opgave at bringe en Maskine i Gang, og ofte en ikke ringere Opgave at holde den i Gang. Skjønt forfærdigede af dygtige Arbejdere vilde sige Maskiner ikke altid gjøre sin Pligt. Da blev Formanden paa de Verksteder, hvor de vare forfærdigede, hentet; han saa hele Uger paa Maskinen, stille den ad, søiede Noget til, forandrede Andet, og saa kom Maskinen i Gang en Stund. Nu er det noget Andet. De nyere Apparater til Maskinarbeidet ere saa fuldkomne og arbejde med en saadan Kviagtighed og Sikkerhed, at Ingeniørernes Beregninger kunne udføres paa et Haar. Da Jerndamperen "Warrior's" mægtige Maskiner toges ombord, bleve de fem Tusinde forskjellige Dele bragte fra D^rr. Penn & Søn's forskjellige Verksteder, uden at Arbejderne havde vidst, hvor de enkelte Dele, som de havde forfærdiget, skulde passe sammen. Det Hele blev nu sammen-

føiet, Dampen blev ladet ind i Cylindren, og den uhyre Maskine begyndte at gippe og at arbejde som en levende Skabning og udsstrakte sine kolossale Arme som en nyjødte Kjempe. En Stund blev Maskinens Kraft prøvet, og efterat Skibet var fundet raske paa Liv og Lemmer, for det assistet med Tusinde Hestes Kraft for at prøve Dykten med Nordens Bølger. En saadan Triumf af den nyere Maskinbygning var kun bleven mulig ved den Fuldkommenhed, hvortil Redskaberne og Verksøiet vare bragte, og disse selv ere storartede Vidner om vor Tids Opfindelses-aand.

Korsstog af Børn.

I Begyndelsen af det trettede Aarhundrede havde Kristenheden atter mistet det hellige Land. Den fordrevne Konge af Jerusalem reiste omkring i Europa og bad om Hjælp mod Saracenerne. Pave Innocenz den Tredie søgte at bringe den gamle Begeistring tillive igjen, og fra alle Prædikestole hørtes Opfordringer til at befri Jerusalem fra de Bantroes Hænder. Men skjønt de Kristne dybt sølte Smerten over Tabet af det hellige Land, blev Begeistringen dog ikke ret vakt, og et frigerst Tog til Østerland kom ikke til Udførelse. Den nærmeste Grund dertil var Stridighederne i Tyskland og den bestandige Splid, der herskede mellem Frankrig og England.

Men pludselig viste der sig en mærkelig Fremtoning. Børnene i Frankrig og Tyskland betoges af en religiøs Iver, og de fattede den Tanke at drage ud for at kjæmpe mod de Bantro til Kristendommens Ære. Denne Begeistring blev især vakt ved de hyppig anstillede Processioner, fra hvilke Opfordringen om at tilbageerobre den hellige Grav fra Saracenerne paa den mest indtrængende Maade udgik til Folket.

En fransk Hyrde dreng ved Navn Stephan optraadte pludselig i Aaret 1212 i Juni Maaned som en mægtig Prædikant for Korset. Han fortalte, at Frelseren havde vist sig for ham i en Pilgrims Skikkelse og opfordret ham til at prædike et Korsstog for at udfætte den Skændsel, der havde rammet de Kristne; tillige havde Herren givet ham et Brev til Kongen af Frankrig for at godtgjøre Sandheden af hans Fortælling. Hans mærkværdige Veltalenhed fremkaldte hos Dreng og Piger en feberagtig Længsel efter den hellige Grav. Starer af Børn strømmede hid fra alle Frankrigs Egne, for at se og høre den hellige Stephanus, og hos Alle fremkaldte hans Tales Ild og Kraft en stærk Begeistring. Nu optraadte ogsaa paa andre Steder lignende Korsstogs-Prædikanter, og snart sølte alle Børn sig fast overbeviste om, at de af Gud vare udseede til at udrydde det hellige Land af Hedningernes Hænder. Som fordom Israels Børn var gaadede med tør Fod over det røde Hav og som Jerichos Mure var styrtede ind ved Toget omkring Staden, paa samme Maade vilde ogsaa, som de mente, Veien til det hellige Land blive banet for dem og Fienden ved det blotte Syn af dem vende sig til jorsmædelig Flugt.

Da Paven hørte om Børnens vægende Begjæring, undraabte han dybt rørt: "Børnene besjæmme os; medens vi sove, drage de ud for at vinde det hellige Land!" Kong Philip af Frankrig forbød Toget, men Børnene lod sig ikke styre i sit religiøse Sværmeri, især da der ogsaa var Bøgne, som ikke lod det mangle paa Opmuntring. Forgjæves søgte Forældrene at holde sine Børn tilbage; enten undrug de sig Opvænet ved Ligt eller Magt, eller de blev fuge af fortærende Smerte og angribes af foruroligende Nervetilfælde, saa at de ængstede Forældre ansaa det for rigtigst at lade dem drage bort.

Saaledes var allerede i Begyndelsen af Juli over 30,000 Børn forsamlede ved Vendome i det sydlige Frankrig. De fleste var isorte Pilegrimsdragten og bar Stav og Mandjel; flere af Drengene var næbuede med Sværd og Landsjer og tilhest; de fleste af Pigerne var i Drengklæder. For at komme til den hellige Stephan var Trængselen saa stor, at han, for at holde sig de begejstrede Skarer fra Livet, omgav sig med en Livvagt af prægtig klædte Drabanter, der var udvalgte blandt Drengene af de fornemste Familier.

Toget satte sig i Bevægelse. Paa en med rige Treppe smykket Voagn og omgivet af Drabanter til Hest drog Stephan i Spidsen; efter ham fulgte de Smaa i lange Rækker; de havde den franke Driflamme som Fane, var Bøghjærter, Møggelskar og Kors og sang gudelige Sange. Opspurtes de undervejs, hvorhen Toget gik, svarede de: "Til Korset, gennem Havet, til Gud, til det sande Kors!"

Marschen gennem de svedede Sletter i den hede og tørre Juli var saa anstrengende, at Tusinder styrtede i de første Dage forsmægtede og døde af Udmattelse og Tøst. medens andre Tusinder, som endnu fandtes liggende levende paa Veien, blev frelst og vendte tilbage til Hjemmet. Resten naaede udmattet til Marseille og ilte glade hen til Havet. Men her aabnede sig ikke, som det var forjænt, nogen Is for den hellige Skare, og saaledes maatte den roligt vente, indtil dens hellige Fører havde faaet nye Abnabærelser.

Indvaanerne vedtvægede dem med Epise og Drikke og viste dem stor Gjæstfrihed. I saa Hensende udmærkede sig især Kjøbmændene Hugo Ferrus og Wilhelm Porus, der ikke blot behandlede Stephan som en Helgen, men ogsaa tilskyndende tog sig af Børnene med den største Kjærlighed, saa at disse søstede uberinget Tillid til dem. Da nu de to Mænd tilbød sig at befordre Børnens Hær uden Betaling paa Skibe til det hellige Land, saa troede Førerens Stephan at se en Guds Fingert deri og at burde modtage Tilbudet.

En store Skibe optog Børnene, og disse afgik i Begyndelsen af August fra Marseille. To af Skibene slugtes ved Klippøen San Pietro ved Sardinien af Havets stormende Bølger med Mand og Mus, og med dem omtam ogsaa Stephan. De andre fem Skibe fortsatte Kursen til Østerland kun saalænge, indtil de var komne paa Høiden af Den Cypren, saa tog de Retningen til de ægyptiske Havne, hvor de arme Børn blev solgte som Slaver. Ferrus løb ind i Bugia, Ferrus i Alexandria.

De to neddrægtige Menneskesjælgere undgik isvrigt ikke sin Skjæbne. Efterat de med sine Blodpenge var

flygtede til Sicilien og havde stillet sig under den derværende saracenske Emirs Beskyttelse, blev den kort efter erobret af den tydske Keiser Frederik den Anden, som lod dem begge sammen med Emiren og hans Sønner hænges i en Galge til forjænt Straf.

Man ved kun lidt om de Børn, der blev solgte paa Slademarkederne. I Aaret 1230 vendte en Pilgrim, som for atten Aar siden var bleven solgt sammen med Børnene, tilbage fra Ægypten. Han fortalte, at Kalifen af Bagdad havde kjøbt en Del af dem og at de var bleve godt behandlet. Madre derimod, der var komne i Hænderne paa de saracenske Hyster, var bleve marrede til døde, fordi de ikke havde villet fornege sin Tro. Statsholderen af Alexandria havde paa den Tid, da Pilgrimen forlod Ægypten, samlet 700 af disse Børn, der nu var modnede til kraftige Mænd, paa sine Plantager; ingen af dem havde trods alle Trudslar og Løfter forladt sine Fædres Tro.

Imidlertid vakttes ogsaa i Tydskland den samme glødende Begjæring, der i Frankrig et Dieblit havde opfyldt Verden med Forbauselse og Ædsrygt. Doeralt optraadte tiaarige Profeter; saaledes drog en Dreng ved Navn Nikolaus lig Peter af Amiens om i Byer og Landsbyer og foredrog fuld af Begjæring en Korsfarerfang. Ingen vidste, hvorfra han kom. Men alle Børn, som hørte hans Sang, blev bedaaede og sluttede sig frivillig til ham. Dgaa de Adeliges Sønner forenede sig med Skarnerne, naar disse kom forbi Borgene, og lod sine Sange høre, der saaledes syntes at udøve en sand Trylleagt paa Børnene. Hvor den fremmede Dreng viste sig, blev Skaren altid større, saa at til sidst omtrent 20,000 Børn i Tydskland i en Alder af fra 10 til 16 Aar tog Korset og jublende fulgte Toget. Som det lader til, deltog her den kvindelige Ungdom mere end den mandlige, thi Historikerevnerne omtale udryffeligt den store Mængde Pigebørn, som isøte lange Pilegrimsfortler med Stav og Mandjel sluttede sig til Drengenes Skare.

Heller ikke disse Børn lod sig ligesaa lidt som i Frankrig ved Formaning og Advarsel, ved Trudslar og Slag afholde fra sit, som de mente, Gud velbehagelige Forehavende. Forgjæves var alle Forestillinger om de Fæter, de udvalte sig for, forgjæves bad Forældrene med Taarer i Øinene om at de slutte opgive sit Forjænt. Svaret var: "Vi gaa til Gud og ville søge det hellige Kors hinsides Havet."

Ført af Nikolaus, der som en Gottfred af Bouillon drog ind i Spidsen for Hæren, satte Toget sig i Bevægelse gennem de schwabiske Skove og Bjerge. Alt her fandt en Mængde Børn Døden ved de uvante store Anstrengelser, men endnu langt flere omkom paa Alperne, især ved Doergangen over det store St. Bernhards-Bjerg. Dgaa Tusinder af Esternølere faldt i Hænderne paa italienske Høvere eller døde af Nød og Udmattelse undervejs.

Om Aftenen den 12te August 1212 ankom Resten, omtrent 8000 i Tallet, for Genuas Porte. Men det høie Raad i denne Stad, der havde taget Parti for Paven i hans Strid med den tydske Keiser, mente, at denne Masse bevæbnede, om end ungdommelige Pilegrimme kom i en fiendelig Hensigt. Og da ogsaa Indvaanerne frygtede for, at der skulde blive Mangel paa Levnetsmidler, vilde man

ikke lulle Portene op for Børnene, og de var nødsjagede til den næste Dag at forlade Genuas Bibt. Kun de Børn, der stille sig fra det eventyrlige Tog, fik Lov til at komme ind og nyde Gjenfrihed i Staden. Ikke faa Dreng og Piger modtog Tilbudet; de forblev i Genua, tog Tjeneste, og flere af de unge Mennesker blev senere rige og anseede Borgere. Nogle af Genuas berømteste Patrie slægter uledede sin Afstamning fra disse Børn, saaledes Familien Rivoldi, hvis Stammefader var en af hine Dreng.

Der udbrød nu Toedragt i selve Pilgrimshæren. En Del af den begav sig paa Hjemveien, men kun faa gjenfaa Hjemmet, de fleste omkom i Glendighed, og Nogle søgte at bjerge sig ved at tage Tjeneste hos Bønderne. En anden Del drog videre mod Syd. I Viza lykkedes det Nogle at faa Skibeleilighed til Overfart til det hellige Land; de indstibede sig, men man erfarede aldrig, hvad der var blevet af dem. Resten drog videre mod Syd, naaede Rom og flere ankom endog til Brundisium, Sødost i Italien, men der udslykkes ogsaa hos dem Begjæringens Ild, og de besluttede at vende tilbage. Dog var kun faa, der lykkedes at gjense sit Fædreland; disse vendte da tilbage i en sorgelig Tilstand, barsødede, pjaltede, forhungrede, udtærte, og blev forhaanede af dem, som fort iforveien havde været dem behjælpelige ved Udvandringen.

En anden tydsk Børnehær, der ogsaa naaede et Antal af næsten 20 000, tog Veien gennem Ukantonerne i Schweiz over St. Gotthard og opløstes allerede i Lombardiet. Italienerne behandlede Børnene med Kulde, haanede og spottede dem, og de lombardiiske Høvere fandt rigt Bytte. De af denne Skare, der naaede Ebstæderne, forsvandt uden videre Spor, og heller ikke af denne Skare kom Mange tilbage til Hjemmet.

Saaledes endte disse Børne Korsetog, der høre til de bekynderligste og eventyrligste Begivenheder i Verdenshistorien.

Benjamin Franklin.

(Af Hedevig Rosing.)

"Du holder i din høire Haand et langt Liv, Velstand i din venstre." Disse Ord læste Franklin i Salomos Ordsprog, og han gjennemtrængte dem med sin Tankes Klarhed, greb dem af sin Overbevisnings Folde og rettede sig efter dem med sin Willies Kraft. Født i Ringhed, opdragen i smaa Kaar, hævdede han sig ved i al sin Færd at underordne sig Moralens Lov, hævdede sig fra Fattigdom til Rigdom, fra Ringhed til Storhed; men han hævdede sig ikke over Andre. Enhver Medborger var ham en Broder, Rigdom og Storhed kun et Middel til at træde Næsten imøde, stættende og overbevisende om Respektligheds Veie. Saaledes lærte hun ei alene sig selv at holde Velstand i sin venstre Haand, men han hjalp sit Fødeland frem; han blev dets Postkonge, en Grundpille for dets Industri, dets Videnskaber, dets Frihed. Han var Amerikaner, Boston var hans Fødeby. Men de forenede Stater i Amerika var før

Franklins Tid ikke, hvad de nu er. De er i sin Udoifling gaaet raskere frem end noget andet Land paa Jorden. Frihedens Haand, Industriens Hjem, Opfindelsernes Bugge ligger vi nu, og Tusinder strømme over til dette herlige Amerika, dette el Dorado, hvor Alt i Frostland ser ud som Lykke. Tror man end ikke mere, at der søger Guld og Sølv paa Træerne, saa venter dog Arbeideren der at finde rigeligt Erhverv, den Fattige at blive rig. Det falder vanskeligt for Tanken, at disse samme Stater, hvor nu Millioner Mennesker bo og bygge, og hvor uraadelige Værdier er ophobede, for et Par Aarhundreder siden var et ubegreundet Ode. Kun enkelte Indianerstammer drev hist og her om, medens Nordbunden, oversæet med en pragtfuld Blanteragt, samlede Frugtbarhed for kommende Læder. De Eventyrere, som nu og da fandt Veie derover, opgav snart sit Forhåbende, naar deres Hygen efter Guld ikke blev tilfredsstillende. Da udbrød Religionskrigene i Europa, og de forfulgte Protestanter søgte over Verdenshavet for at finde et Fristed for sin Tro. Fra England udoandrede fornemmelig Puritanere, disse af Katholikerne mest forhadte Parti, som under Stuarternes Regjering led den forsmædeligste Undertrøffelse. I sin Stræben efter Renhed i Tro og Sæder fik de Mod til at rejse ud til det ukjendte Hjerne, Styrke til at friste Lidelser og Savn, Hjælpelighed til at omgaaes Indianerne med Mildhed og Enghed til Iverksættelse af Kolonisationen. Hver Mand byggede sit eget Hus, saa der rejste sig snart Byer rundt om ved Fjordene. Saaledes fremstod de nordligste Stater, som de kaldte Ny England. Husene var kun smaa, lave og ubevømme, Gaderne ubrolagte, og Beboerne fandt neppe den daglige Høde, men de vænnede sig Alle til Nødsomhed og utrættelig Flid, selv de, som tidligere var rige og fornemme. De afsvang Jorden dens Frugtbarhed, solgte Udbytten til Indianerne og begyndte at føre Handel med Europa. Uden Understøttelse fra Moderlandet tiltog saaledes Kolonierne i Velstand og indre Styrke, de stod derfor ikke i noget Afhængighedsforhold, men gav sig selv Lov. Ogsaa disse bære Vidnesbyrd om, at Religionen i Alt var deres Ledestjerne. I deres ældste Forfatning hedder det: "Vi Alle kom til denne Del af Amerika for at nyde Evangelieets Frihed i Renhed og Fred." Religionen var deres Siemed, deres Trøst og Haab. Arbeidet, som var begyndt i Ringhed, lykkedes derfor over al Forventning; men da det viste sig, at der var verdslig Herlighed at vinde, udstrakte Moderlandet sit Skjær over de fredelige Kolonier. Jakob den Anden saa endog i dem Kronens retmæssige Eiendom og bortskjænkede hele Cyne til sine Indlinge. Nu oprandt en sorglig Tid for Kolonierne; man sendte fra England Guvernører til at regjere dem, Tropper til atvinge dem, og Handelsfordelene gik delvis over i Despoternes Kommer uden angang at komme det engelske Folk tilgode. Herved lammedes for en Tid al Fremgang, og ligesom Beboerne var komne fra England, saaledes maatte de nu ogsaa hente alt Andet derfra, ligesom de simpleste Varer indtil Presje, Tøper og Pariret, hvorpaa deres eneste Lois blev trukket. England traadte op som en myndig Moder: det var Regjeringens Sæde, Amerika kun en underordnet Provinds med mange Forpligtelser og ingen Rettigheder. Den lange Afstand understøttede

dog i mange Tilfælde Frihedens Forsvarere, og det lyffedes aldrig engelt Indflydelse at gjøre sig gjældende i Troessager. Under saadanne Forhold indvandrede Benjamin Franklins Fader, Josias Franklin, med sin Hustru og tre Børn. Hans Forfædre havde i tre Aarhundreder eiet en liden Jordlod i Lardsbymen Ecton i Northamptonshire i England, hvor de havde bygget en Smedje, som ufravigelig gik i Arv fra Fader til ældste Søn. Hæderlig Flid og Nøjsomhed udmærkede til enhver Tid Franklins Slægt. Som nidjære Protestanter havde de under Dronning Marias blodige Regjering meget at kæmpe med. Kun i Hemmelighed kunde de læse i Bibelen, og naar Bedstefaderen fik den omhyggeligt skjulte Skat frem til Husandagt, maatte et Barn staa paa Udfig for strax at melde, naar der viste sig en Tjener af den catholiske Kirkeret. Senere, da Carl den Anden skjærpede Forbudet mod religiøse Sammenkomster og ofte med Vold afbrød Puritanernes Andagt, lod Josias tilligemed Broderen Benjamin sig overtale til at forene sig med sine Troessæller hindses Hævet. Begge Brødre nedsatte sig i Boston som Silkefarvere. Men da Josias's Familie var i stadig Tilvæxt og der ikke var tilstrækkelig Søgning efter en Lugs som Silketoi, lagde han sig efter at fabrikere Sæbe og Lys. Han havde sotten Børn, med sin første Hustru syv, med den anden, Abiah Folger, ti. Hans yngste Søn, den femtende i Rækken, var Benjamin Franklin, født den 17de Januar 1706. Han var udrustet med gode Coner og en mærkeordig Væselst. Selo siger han, at han mindes ikke den Tid, han ikke kunde læse. I en tidlig Alder havde han gennemløst alle sin Faders Bøger, skjønt disse hovedsagelig bestod af en Samling theologiske Skrifter, endog med Stridskrifter. Der var dog ogsaa en Udgave af Plutarch, som i høieste Grad længslede ham; Oldtidens store Mænd blev saaledes hans første Mønstre. Af Naturen var han beftig, lidenskabelig ivrig i ethvert Foretagende. Som sex Aars Gut havde han paa sin Fødselsdag faaet Lov til at fjerne Legetoi. Ude paa Gaden mødte han en fremmed Gut, som blæste paa en liden Fløite, saa det klingrede efter. Den livlige Klang morede ham, og han tilbød Gutten alle sine Penge for strax at faa Fløiten. Hentet kom han tilbage, blæsende af alle Kræfter for ret at fornøie dem derhjemme. Men da de bare lo af ham, da de fik høre, han havde givet alle sine Penge for Fløiten, og bad ham holde op med den stnage Musik, da saa til Overflod hans Brødre ramfede op alle de sjønne Sager, han kunde have faaet istedenfor, blev han beløstertentstom, og saa liden han var, tog han dog i sit lille Sind en Beslutning, afgjørende for hele Livet: i Fremtiden at se sig bedre for og ikke strax følge sin Lyst. Endnu i senere Aar tænkte han paa denne første bitre Skuffelse og pleiede at sige ved sig selv, naar han enten ønskede Noget eller sluttede et større Foretagende: "Lad os ikke betale vor Fløite for dyrt." Sin Livserfaring vilde han ogsaa gjerne indprente Andre; thi, siger han, Menneskene berede sig selv Ulykker ved at værdsætte sine Dusters Maal for høit; de give for meget for Fløiten. Dite Aar gammel satte hans Fader ham i en lærd Skole og bestemte ham for den geistlige Stand. Det var ikke langt fra, at Josias allerede i Sønnen saa Familiens vordende Sjælehyrde; Bennerne spaaede

om Fremtids Storhed, og Onkel Benjamin lobede sin lille Navne alle de Bind med Prædikener, som han i mange Aar omhyggelig havde nedskrevet hver Søndag efter Guds-tjenesten. Men denne Glæde varede kun kort; thi allerede efter et Aar tog Faderen ham ud igjen, fordi han ikke kunde udrede de store Udgifter. Siden fik han endnu et Aars Tid Underviøning i Skrivning og Regning; men dermed var ogsaa al hans Skolegang forbi. Thi da nu efterhaanden alle Brødrene var sendte ud for at lære forskellige Haandverk, beholdt Faderen den yngste hjemme hele Dagen for at have Nytte af ham og oplære ham i sin egen Næringsvei. I en Alder, i hvilken en Gut nuomhunder nyder den alleromhyggeligste Underviøning, blev Benjamin Franklin saaledes slet og ret Læregut i sin Faders Vjesskoberi. Hvem skulde are, at han, som dengang Dag ud og Dag ind klippede Røger, sættede Talg og løb C.inder, skulde blive Amerikas første Borgere, sit Aarhundredes største Statsmand og en berømt Filosof og Videnskabsmand, at denne fattige Haandverkguts Navn skulde blive hederet i vore Verdensdele, saa der ved hans Død blev anlagt Sorg over hele Amerika og tildels i Frankrig. Saa meget vidunderligere, saa meget lærerigere er hans Liv, som han alene naaede frem ved Selvtænkning, Selvstudium og anstrengende Flid, saa meget ædlere, fordi hans eneste jordiske Maal var at gavne Menneskeheten. Der ligger en usigelig Opmuntring i at betragte hans Liv, som i menneskelig Stræben kan staa som Mønstre for Enhver, for den Rige som for den Fattige, ligesaa Landets første indtil deis ringeste Arbejder. Thi han var ikke som de Genier, der bryde frem som Lyn og bane sig Vej, — de efterlignes ikke — nei, Trin for Trin arbejdede han sig op i sin borg-rlige Stilling, Trin for Trin vandt han Herredomme over sit indre og ydre Væsen. Hellerikke forstod Noget saa godt som han, hellerikke viste Noget i sit Liv bedre end han, at det er forjævet at søge Lykke og Rigdom i ydre Goder, naar ikke Udføring er i Sjælens Døb. — To Aar var han sin Faders Medhjælper, men hans stolige Aand søg'e en videre Mark. Han fortæller selv nogle Smaaact fra disse Barndomsaar, der nofsom vise hans praktiske Gaver og Talenter til at vorden Styrende. Tæt op til Molledammen stodte en Eng, hvor han pleiede at fiske. Derved blev Stedet efterhaanden nedtrampet og et rent Morads. Han fandt derfor paa, at de skulde bygge en Brø for at kunne staa tørstøct paa Fiskepladsen og udvalgte dertil en Mængde store Stene, som laa samlede i Nærheden til et nyt Hus. En Aften, da Arbejderne havde forladt Pladsen, samlede han endel Kamerater. Saa sluttige som Myrer, siger han, gav de sig isærd med Verket. De slæbte og drog, somme Tider var de fire om en eneste Sten, og med stor Anstrengelse fik de dem omfider alle bort og byggede sig en hyperlig liden Fiskebrø. Men Morgenen efter, da Arbejderne ikke fandt Stenene, blev der stor Overræffelse, og de smaa Sjerningsmænd blev snart opdagede og anklagede. Skjønt nu Planens Ophavsmand ivrigt forsvarede Nyttens af sit Verk, lyffedes det dog omfider Josias at overbevise sin lille Søn om, at hvad der ikke er strengt reiserdigt kan heller ikke være nyttigt. Ved Bostons Havn og paa Fjorden udviklede sig dog især hans Kraft. Ingen Kamerat naaede

hans Færdighed i at sømme, og naar han seilede ud med andre Gutter, især i ondt Veir, lagde disse altid Noget i hans Haand. Ved mange lignende Øvelser fik han afgjort Lyst til at blive Sømand. Men herom vilde Faderen ikke høre et Ord. En af Sønerne var allerede mod hans Villie gaaet den Vej, og for nu at holde den yngste paa Landjorden, besluttede han omfider at lade ham lære Noget, som var mere overensstemmende med hans Evner og Tilbøieligheder end at være Sæbeshyder og Lysstøber. Fra Tid til anden førte Josias ham derfor til Byens dygtigste Haandværkere, baade til Murer, Dreier, Snedker, Glasmeester o. s. v. Af disse Besøg havde han i Fremtiden megen Glæde og Nytte; thi med iagttagende Opmærksomhed havde han frigt Brugten af det forskjelliges Verktøi og kunde i senere Tid ofte hjælpe sig selv og gjøre smaa Maskiner til sine Experimenter, saasnart Ideen til saadanne faldt ham ind. Faderen satte ham derpaa i Lære hos en Knivsmed, men kunde heldigvis ikke komme overens med Mesteren om Lønnen, saa dette Forsøg blev efter faa Dage opgivet. Ved at lægge Mærke til Sønnens stadig stigende Lyst til Bøger kom han da endelig ind paa den rette Vej og valgte for ham en Sæfelsesstelse, som paa engang kunde udvilde hans praktiske Evner og give hans Aand Næring. En af de ældste Søner, James, havde nedsat sig i Boston som Bogtrykker efter at være oplært i London. Hos ham blev den yngre Broder sat i Lære paa det Vilkaar, at han i otte Aar skulde arbejde alene for Kost og først det niende Aar have en Arbeiders Løn. Tolv Aar gammel begyndte Benjamin Franklin det Haandværk, som han skulde have høit ved sin omfattende Aand og aldrig svigtende Arbeidsomhed. Han lagde ogsaa strax al Kraft i Verket og gjorde udmærket Fremgang. Desuagtet fandt han ogsaa nu Tid til Læsning. Før Arbeidet begyndte om Morgenen og naar det var endt om Aftenen sad han fordybt i en eller anden Bog og lod sig da især henrive af Digte. Selv skrev han, hvad han senere kaldte, to rigtige Blindemandsøjer, "Eftibrudei" og "Fangen." Disse gik han om i Byen og solgte, og da den første handlede om en af Dagens Tilbragelser, fandt den rivende Afsetning, hvilket i høi Grad smigrede hans Forsængelighed. Men hans Fader havde bedre Smag; han lo dygtigt af de flette Vers og fortalte ham tillige, at Digtere i Regelen ere fattige, saa Lysten forgik ham til at komme med mere i den Retning. Han havde i Byen en ung Ven ved Navn Collin, der var ligesaa glad i Bøger som han selv. Naar de kom sammen, morede de sig med at udveksle Meninger og modsigte hinanden. Denne Lyst, som Franklin havde faaet ved at læse de mange religiøse Stridskrifter, fordømmer han selv som en slet Vane, der kun gjør en Mand selvskab utaaleligt. Sællerrikke, siger han, lide oplyste Mænd af en saadan Modsigelseslyste. En Dag faldt Talen paa Kvindens Opdragelse. Collin erklærede, hun havde underordnede Evner, var derfor ude af Stand til noget Slags Studium eller høiere Dannelse, medens Franklin forsvarede det Modsatte. Collin var meget beltalende, Ordene fløi som Vile fra hans Læber, saa Franklin tilfids blev rent maalløs uden dog at føle sig overvunden. Da de en Tidlang efter ikke saaes, nedskrev Franklin sine Tanker i et Brev til Collin; — denne svarede. Saaledes veglede

de tre fire Epistler, da Faderen tilfældigvis fik dem at se. Uden at inklade sig paa Spørgsmaalets Værd overbeviste han sin Søn om, at han med Hensyn til Gmnets Ordning og Udtrykkets Klarhed stod langt tilbage for sin Ven. Det Franklin følte Sandheden heraf, blev dette ham en ny Spore til Flid; thi han maatte og vilde udtrykke sig korrekt saavel i Skrift som i Tale. For at øve sig, gjorde han Uddrag af nogle Fortællinger, i hvilke han fandt Stilen hyppelig. Efter flere Dage udarbejdede han disse, men fandt ved at sammenligne dem med Originalen, at han manglede en Mangfoldighed af Ord. For at overvinde denne Fattigdom, skrev han dem efter nogen Tids Forløb først i Vers, saa atter i Prosa og blev saaledes ved, indtil han saa, at han ei alene uden Skam kunde sammenligne sine Historier med Originalen, men endogsaa paa sine Steder havde fundet bedre Udtryk for Tanken.

I Mad og Drikke var han nøisom, og da han havde læst hos en gammel Forfatter, at det var Sundt at tage Dyrenes Liv for at spise deres Kjød, besluttede han at nøies med Planteføde. Derfor forslog han sin Broder, at denne skulde give ham blot det Halve af den Sum, som han ellers betalte for hans Kost. Sællerrikke end gjerne gif Broderen ind paa dette, og naar saa alle Andre i Middagsstunden gif bort fra Trykkeriet, spiste han i Hast et Stykke Brød med nogle Meddiker, et Sukkerbrød med et Glas Vand eller en tarvelig Suppe. Herved sparede han Penge til at kjøbe Bøger for og Tid til at læse dem.

I Aaret 1720 begyndte James Franklin at udgive en Avis, trods mange Venners Overbevisning om, at det ikke vilde lykkes. Man mente, at den ene Avis, som allerede var sat i Gang i Ny-Englands Slaten, var fuldkommen tilstrækkelig. Imidlertid gjorde han Forsøget, og de oplyste Mænd, som tog sig af Sagen, samlede ofte i hans Hus. Hans unge Broder lyttede med Begjærighed til deres Samtaler og skrev snart efter sin første Opsats. Han var dengang 14 Aar gammel. For at man ikke skulde opdage Forfatteren, skrev han med fordreiet Haand og lagde Manuskriftet udenfor Trykkeriets Dør. James Franklin læste dette uvante Bidrag for sine Medarbejdere. Alle glædede sig over de dybsindige Tanker, den lette Stil, og som Forfatter gjættede de paa Mænd, som i Anseelse og Dygtighed stode høit i Byen. Den unge Franklin var henrykt, men først da han havde leveret mange Artikler, navngav han sig.

Sjönt han herved steg i sin Broders Agtelse, vedblev denne dog at behandle ham som fuldkommen underordnet, uden at indrømme ham den ringeste Leilighed eller Ret som Broder. James var en streng og hidsig Herre, som ikke sthede voldsom Adfærd, naar Noget misfegede ham. Dette stemmede kun lidet med den Ingres edle Sindelag. Det oprørte ham, gav ham Affy for Despoti, men tændte tillige den varme Frihedskjærlighed i hans Hjerte, som han nærede sit hele Liv, — en Frihedskjærlighed, som viste sig i hensynsfuld Estergivnehed mod Andre, som lærte ham at træde frem med Sagtmodighed, selv om det bruste i hans heftige Sind, som forvandlede spjødige og hovmodige Ord til fordringsfri besfeden Tale, — en Frihedskjærlighed endelig, som i hans høie Alder gav ham Mod, Kraft og Udholdenhed til at blive sit undertrykte Fødelands Talsmand

hos Voldsherrerne, og som satte dem ved den store Wash-
ingtons Side.

Forholdet mellem Brødrene mildnedes for en Tid ved en Begivenhed, som faldt tungt paa James. Han blev nemlig dømt til en Maanedes Arrest for en politisk Artikel, hvis Forfatter han ikke vilde navngive, og hvad værre var, han maatte ikke længer udgive sit Blad. Ved en Overenskomst med Benjamin udkom det foreløbig i hans Navn, ligesom han ogsaa havde ledet det under James's Fraværelse. Da denne desuagtet snart igjen lod sit onde Lure raade, brød Benjamin Franklin sin Kontrakt og forlod i al Hemmelighed Boston. Det var, siger han selv, den første store Vildfarelse i hans Liv, ved hvilken han satte sin Broder i Forlegenhed og bragte sine Forældre Uro og Uro.

Ved at se Ige endel Penge stoffede han sig Rejsepenge og indskibede sig til New York. Efter tre Dages Forløb naaede han denne By, hvor han strøg tilbød sin Arbejde i Byens eneste Trykkeri. Med man havde ikke Brug for ham, og her stod han nu, kun 17 Aar gammel, alene mellem lutter Fremmede. Der var ikke Andet for ham at gjøre, end at gaa videre til Philadelphia. Det blev en langvarig, farsæld Tur; thi et Uveir bragte Skibet ud af Kurien og tvang det til at søge Færn langt fra Maaket. Efter ombord at have lidt Calt, efter at have ligget flere Dage i brændende Fieber, fortsatte han Rejsen tillode. Klædt i sin Arbejdsdragt, tilvokset og udmattet, havde han ondt ved at slippe frem, fordi man overalt troede, han var en Landstrøgert. Saaledes kom han til Burlington, hvor han ved Aftenetid gik ombord i en Seilbaad, glad over at hængive sig til Svile, haabende, at en gunstig Wind skulde føre ham til Rejsens Maal. Imidlertid blev det blifflille, saa han istedenfor hjælp Skibefolkene med at ro den hele Nat. Træt af Arbejdet, forskon men af Calt og Mangel paa Eren, naaede han endelig Philadelphia Søndag Morgen Kl. 8. Hans hele Formue var kun 1 Dollar og 1 Trepeny, derfor vilde han som saa ofte før lade sig nøie med tørt Brød, og gif strøg iland, for at finde en Bager. Men for Bageren i Philadelphia var Alt, hvad Franklin forlangte, afsjendte Bæret, baade Hjør og Loaf; derfor lagde han sin Trepeny paa Bordet og bad om Brød for den. Til sin Forundring fik han tre store Fransbrød, meget mere end han for samme Pris vilde have faaet i Boston, og da hans Lommer vare stoppede fulde af Strømper og andre Klædningsstykker, tog han et under hver Arm og gif spisende paa det iredie hen ad Gaden. Mærkeligt nok kom han paa denne Vandring lige forbi sin tilkommende Hustru, Miss Head, som just stod udenfor sin Faders Hus og undredes paa, hvem den uheldige Fyr kunde være. Paa Bryggen traf han en fattig Kone og en liden Pige; dem gav han sine to Brød, medens han fik sig en Dril Vand og stillede paa sin Dragt saa godt det lod sig gjøre under aaben Himmel. Ud paa Dagen, før han endnu vidste, hvor han skulde søge Bolig, blandede han sig mellem mange Menneker, som alle gif samme Vej, og blev paa den Maade ført til Kværns store Forsamlingshus. Medens han her sad i Stilhed uder at høre en Lyd, overvældede Trætheden ham, og han faldt i dyb Søvn.

Saaledes var Benjamin Franklins Indtrædelse i den By, hvor han ved sin Flid skulde høste Rigdom og Ære, og som i ham skulde finde sin bedste Søn.

Der var i Philadelphia to Bogtrykkere, Bradford og Keimer. Den Sidste forstod slet ikke sit Haandværk og havde i sit Trykkeri kun en eneste maadelig Presse tilliaemed en liden Samling uslidte Typer, støbte i London. Men da Franklin havde faaet Ansættelse hos ham, kom Sagerne snart i en bedre Stand. Det varede heller ikke længe, før Franklin vandt Venner blandt Byens lærere unge Mænd, og hvad mere var: Pennsylvaniaens Guvernør, Sir William Keith, fik Lyst til at sikre sig denne sjældne unge Mands Arbejde for Kolonien. En Dag, da Keimer og Franklin stod sammen ved Arbejdet, saa de Guvernøren gaa toers over Gaden ligetil Trykkeriet. Keimer sølte sig over al Maade smigret og skundte sig ned for at modtage ham; men hvor forbausedes han ved at høre, at Besøget ajaldt hans suttenaarige Trykkergut. Sir William Keith indbød Franklin til sit Hjem, underholdt sig længe med ham og lovede at vise for ham med al sin Indflydelse, dersom hans Fader vilde sætte ham i Vej i Philadelphia. Guvernøren skrev selv til Josias og lagde ham Sagen paa Hjerte, idet han i de mest smigrende Udtryk talte om hans Søns Ueligthed og Mandsdannelse.

Nel klædt og med mange sammen sparede Dollars gab Franklin sig derfor paa Rejsen hjem. Efter syv Maanedes Fraværelse viste han sig nu otter i sin Fødeby, ligesaa uventet, som han engang var forvunden, og blev med uængelig Glæde modtagen af sine Forældre og Slægtninge. Hvor glad end Josias blev ved at læse Guvernørens Lovtaler over hans fjære yngste Søn, saa viste sig dog atter her den Gamles klare Blik paa Forholdene. Han svarede Sir William ligesiem, at han ikke kunde gaa ind paa Guvernørens Plan, uildels fordi han ikke havde Midler dertil, men han fandt det ogsaa uklogt at sætte saa stor Tillid til hans unge Søn, som han ikke troede moden nok til at lede en større Forretning. Deengang forlod Franklin Boston med sine Forældres Befigelse. I Newport besøgte han sin Broder John.

(Fortsættels.)

“For Hjemmet,”

et Tidsskrift for nyttig og underholdende Læsning, udkommer 2 Gange om Maaneden og koster \$1.50 Aaret i Forstud. Paa 6 betalte Exemplarer gives det 7de frit. Sams første Klubber, gives bedre Betingelser. Nogle fuldstændige Exemplarer af Aargangen 1873 kan endnu faaet afsendt frit for \$1.50. En tidligere Halvaargang i Oktan, indeholdende blandt Andet “Præstegaarden i Hagen”, sendes frit for 60 Cents.

Adressé Drawer 24,

Decorah, Iowa.

Indhold: Vennersviadom. — Alt Brage. — Dufaa en Opdagelse. — Forglemte Opfindere. — Røistog af Værn. — Benjamin Franklin.

Print hos B. Anundsen, Decorah, Iowa.